

פתח דבר

בשבח והודיה להשי"ת הננו מתכבדים בזה להגיש לפני ציבור אני"ש והתמימים את הגיליון הראשון של "הנקודה החב"דית" – בימה רעיונית פנימית, לליבון עניינים וסוגיות בעולמה של חסידות חב"ד.

חסידות חב"ד משופעת ב"ה בביטאונים ובכתבי-עת, אולם עדיין מורגש הצורך בבימה רעיונית, בעלת תפוצה רחבה, שבה יהיה אפשר לדון בנחת ובהיקף-היריעה הנדרש בסוגיות העומדות בחלל עולמה של חב"ד בימינו אלה.

אנו סבורים שדיון כזה יכול לתרום תרומה חשובה לאחדות אני"ש. דווקא במציאות שבה יש דעות שונות וגישות מחולקות, יש חשיבות לקיום דיון ענייני ומכובד, לגופם של דברים, בנחת-רוח ובלי יצר נצחנות, ומתוך כך יתבררו ויתלבנו הדברים ונכוון לאמת.

* * *

גיליון זה מיוחד כולו לדיון בסוגיית ההתקשרות. מוסכם על הכול כי רוח-החיים שלנו היא ההתקשרות בלב ונפש לכ"ק אדמו"ר נשיא דורנו זי"ע. ממנו אנו שואבים את חיותנו, ומשימתנו היא 'לחיות עם הרבי' בכל אורחותינו ולהנחיל התקשרות זו לילדינו, עד שנזכה בקרוב ממש להתראות עמו מחדש בגאולה האמיתית והשלמה.

ההעלם וההסתר הנורא שבו אנו שרויים גרם להופעת דעות שונות ורעיונות מחולקים בסוגיה זו. אנו מציעים להלן לפתור את כל השאלות על-ידי היצמדות לדפוס ההתקשרות שלימדנו הרבי – לא להוסיף עליו ולא לגרוע ממנו. אין ספק שדרך זו מאפשרת לעבור את הרגעים האחרונים של הגלות כשאנו צועדים על גשר ברזל, שיסודותיו בהררי-קודש, מבלי לנטות ימין ושמאל.

אנו מאמינים כי כל מי שיקרא את הדברים ביושר-לב אכן ייווכח שלפנינו דרך סלולה וברורה, שתפיח רוח של התקשרות בלב כולנו ותאחד את שורותינו לדבוק ברבנו בדרך הישרה אשר הורנו.

* * *

עריכת החומר נעשתה על-ידי הרה"ח הרב **מנחם-מענדל הלוי** שי' ברוד, והמערכת מביעה את תודתה לו על הזמן הרב והטרחה שהשקיע במלאכה זו.

כמו-כן הננו מביעים את תודתנו העמוקה לרבנים הגאונים, ראשי-הישיבות והמשפיעים החסידיים שליטי"א שעברו על החוברת, העירו והאירו, הוסיפו והשלימו וסייעו רבות בבירור הדברים. הלוא הם: הגה"ח הרב **יצחק-יהודה ירוסלבסקי**, מזכיר

ועד רבני חב"ד באה"ק; הגה"ח הרב **מנחם-מענדל גלובבסקי**, סגן מזכיר ועד רבני חב"ד באה"ק; הגה"ח הרב **יואל כהן**, ה'חוזר' ועורך ספר-הערכים – חב"ד; הרה"ח הרב **זושא אלפרוביץ'**, משפיע ישיבת תות"ל קריית-גת; הרה"ח הרב **אברהם אלשווילי**, יו"ר מכון הספר; הרה"ח הרב **יוסף-יצחק בוטמן**, משפיע ישיבת תות"ל לוד; הרה"ח הרב **אברהם-שמואל בוקיעט**, משפיע בכפר-חב"ד; הגה"ח הרב **ברוך בליז'ינסקי**, ראש-ישיבת אחי-תמימים (ראשל"צ) כפר-חב"ד; הגה"ח הרב **יצחק גולדברג**, ראש-ישיבת תות"ל מגדל-העמק; הרה"ח הרב **שניאור-זלמן גופין**, משפיע ישיבת תות"ל כפר-חב"ד; הרה"ח הרב **יוסף-יצחק גורביץ'**, משפיע ישיבת תות"ל מגדל-העמק; הגה"ח הרב **יוסף-שמחה גינזבורג**, רב אזורי עומר; הגה"ח הרב **מנחם-מענדל גרונר**, ראש-ישיבת תות"ל קריית-גת; הרה"ח הרב **אפרים דמיחובסקי**, משגיח בישיבת תות"ל כפר-חב"ד; הרה"ח הרב **יעקב הלוי הורוביץ'**, משפיע בראשון-לציון; הרה"ח הרב **משה הלוי חפר**, מנהל מכללת בית-רבקה כפר-חב"ד; הרה"ח הרב **אברהם-ברוך פבזנר**, משפיע בישיבת תורת-אמת ירושלים; והרה"ח הרב **דוד פלדמן**, עורך הנחות בלה"ק.

תודה לבבית לידידינו שי', מושכים בעט סופר, שעברו גם הם על החומר והעירו את הערותיהם: הרה"ח ר' **יוסף-יצחק הלפרין**, הרה"ח ר' **מאיר-יששכר מארק**, הרה"ח ר' **משה מרינובסקי**, והרה"ח ר' **שניאור-זלמן רודרמן**.

* * *

הננו מזמינים את ציבור הקוראים להשתתף בדיון ולשלוח אלינו את הערותיהם ותגובותיהם. כמו-כן נשמח לקבל מאמרים לפרסום בגיליונות הבאים. אך בקשה אחת לנו: שהדברים יכתבו ברוח נעימה, לגופו של עניין, ובלי 'ציפורניים'. הרי אנשים אחים אנחנו, וגם אם יש חילוקי דעות ראוי לנו לדון בהם מתוך ידידות, אהבה ושלוש.

ויהי רצון שנזכה כולנו להיום קשורים בכל ליבנו ונפשנו לאילנא דחיי, רוח אפינו משיח ה', ללמוד את תורתו וללכת באורחותיו, ולהכין את עצמנו ואת כל העולם שמסביבנו לביאת משיח-צדקנו, בגאולה האמיתית והשלמה תיכף ומיד ממש.

בברכת חתימה וגמר חתימה טובה לשנה טובה ומתוקה, שנת הגאולה

המערכת

יוצא-לאור על-ידי

הדרך הישרה

ת"ד 2009 כפר-חב"ד 72915, טל' 066-691818, פקס 9339433-3-153 (972)

דוא"ל derech_yshara@hotmail.co.il

תוכן

א. הרבי – מורה-הדרך להתקשרות אמיתית..... 5

- 6..... לא הסתלק מעמנו
- 7..... "רוצים את הרבי כפשוטו, למטה"
- 7..... 'צירי' פני הרב
- 8..... בית חיינו, בית רבנו שבבבל
- 9..... ההליכה לציון הקדוש – הליכה לרבי עצמו
- 10..... לבאר למקורבים את מעלת "אוהל צדיק הדור"
- 11..... "להזמינם בשמי... להשתטח על הציון"
- 12..... מקום התחייה בקרוב ממש

ב. האם ג' תמוז הוא כמו י' שבט?..... 13

- 14..... התבטאויות המתאימות בדיוק למצבנו הנוכחי
- 14..... הרבי מרגיש את עניינינו ממש כמקודם
- 15..... "המעלה של מורה-הוראה שנמצא בעולם הזה"

ג. 'תורה חדשה' – הכחשת המציאות..... 17

- 17..... הכרה במציאות מול הכחשתה
- 18..... האומנם 'מאמינים' מול 'מלעיגים'?

ד. אמיתותה של המציאות החושית על-פי התורה..... 21

- 21..... "אתם ראיתם" – בסיס האמונה היהודית
- 23..... "נגד החוש שלנו"
- 24..... המציאות החושית קובעת את אמיתותו של נביא
- 25..... "בא הרוג לפנינו"
- 26..... חתירה תחת יסודות התורה

ה. 'חידוש' שלא היה כמותו בדברי ישראל..... 27

- 29..... האומנם "כבר היה לעולמים"?

ו. מקורותיה של השקפת "חי וקיים כפשוטו ממש" 31.....

- 33..... האם קביעה ברורה או ביטחון בביאת המשיח?
- 36..... באו לתרץ ונמצאו מחזקים את הקושיה
- 37..... כלפי מי כוונה השיחה?
- 38..... נשיא הדור – "שאפשר לראותו ולשמוע אותו"
- 39..... "למד לשונך לומר איני יודע"
- 40..... יש כלל ויש יוצא מן הכלל
- 42..... איך מתקיים העולם לאחר החורבן?
- 43..... המסקנה המתבקשת משלילת המציאות הרוחנית

ז. מה פירוש "חי בגשמיות"? 44.....

- 44..... עניינו של "ממוצע המחבר"
- 45..... הגשמיות היא מציאות אמיתית
- 46..... אמונה פירושה – שזו באמת המציאות

ח. איך פתר הרבי שאלות כאלה 47.....**ט. למה מתעלמים מהשיחות וההכנות שעשה הרבי? 49.....**

- 49..... "בואו ונחשב חשבוננו של עולם"
- 50..... "נדר על דעת רבים"

י. התבטאויות הרבי על אדמו"ר הריי"צ 51.....

- 51..... בין 'שליט'א' ליבריאות' רוחנית
- 54..... מה פירוש "נמצא איתנו בגשמיות"
- 56..... הנהגות שמטרתן חיזוק ההתקשרות ולא להיפך
- 57..... הקיצוניות מעידה לאן פני השיטה כולה
- 58..... 'זיי"ע' – "נוסח המסור ומקודש מדורי דורות"

יא. למה לעסוק בזה? 59.....**יב. הדרך הסלולה להתקשרות אמיתית 61.....**

- 62..... להתאים את הרגשות למציאות האמיתית
- 62..... ללכת יחדיו בדרך הסלולה

יסודות של אמונה והתקשרות

א. הרבי – מורה-הדרך להתקשרות אמיתית

אחד הביטויים לנצחיותה של התורה הוא בכך, שגם כשנוצרת מציאות חדשה לגמרי ובעולם מופיעים מכשירים ומושגים שלא היו קיימים כלל בעבר, מתברר שהתורה דאגה להאיר – "תורה אור" – את עמדתה גם בעניינים אלה. צריכים רק לחפש בתורה, ואז מוצאים תשובה והתייחסות לכל דבר.

אנו רואים עניין זה גם אצל הרבי נשיא דורנו. מצד אחד, המציאות שבה אנו שרויים מאז ג' בתמוז תשנ"ד היא העלם והסתר שלא היה כמותו. לא חלמנו שנהיה במצב כזה ולא היינו מוכנים אפילו לחשוב על אפשרות כזאת. ומצד שני, התברר שהרבי דאג לכול ונתן לנו את כל הכלים להתמודד גם במצב נורא זה, עד שנזכה בקרוב ממש לגאולה האמיתית והשלמה על-ידי משיח-צדקנו.

הביטוי הידוע "לא עזב הרועה את צאן מרעיתו"¹ משמעותו, שכשם שקודם לכן דאג ה'רועה' לכל פרט בענייני הכלל והפרט של ה'צאן', כך גם עכשיו הוא מוסיף ודואג לכל ענייניהם. על-כן ברור שהרבי הכין מראש את כל הדרוש כדי שנדע את הדרך שנלך בה, ואין לנו אלא ללמוד את תורתו ולדבוק בדרכיו, ואז נראה בבירור את ה"דרך ישרה אשר הורנו מדרכיו ונלכה באורחותיו"².

השאלות והלבטים שעליהם אנו מחפשים תשובות והבהרות בתורתו של הרבי מקיפים את כל תחומי החיים, אבל לא נגזים אם נקבע שהשאלות המטרידות ביותר והעדינות ביותר הם אלה הנוגעות לדרכי ההתקשרות במציאות הנוכחית.

ההתקשרות לרבי היא מיסודות הווייתו של חסיד. גם במצב רגיל דרושה הדרכה מהי התקשרות אמיתית, וכיצד צריך החסיד להיות מקושר אל הרבי. על-אחת-כמה-וכמה במצב שלנו. כולנו חווים את הקשיים והשאלות שנוצרו במציאות הנוכחית, ובמידה ידועה זה הנושא המרכזי שבו אנו עוסקים בהתוועדויות-רעים, בשיחות בין משפיעים למושפעים, ואפילו במפגש סתמי בין חסידים.

אבל כאמור, הרבי דאג גם לזה והאיר לנו את הנושא בצורה הבהירה ביותר. כל השאלות שעשויות להתעורר במציאות חיינו, קיבלו התייחסות ברורה ומעמיקה

(1) תורת מנחם תש"י עמ' 19 ועוד.

(2) תניא, איגרת הקודש סי' כז.

בשיחותיו ובאיגרותיו של הרבי, בעיקר בתקופה הסמוכה להסתלקותו של כ"ק אדמו"ר הרי"צ נ"ע.

לא הסתלק מעמנו

בראש ובראשונה מדגיש הרבי, שההסתלקות אין פירושה סילוק חס-ושלום, אלא הרבי מוסיף להימצא איתנו. וכך הוא אומר באחת השיחות הראשונות³:

"הכוח שממשיך הרבי על-ידי תורת החסידות – נמשך וניתן לנו גם עכשיו, ללא שינוי מצידו, וגם אצלנו לא נעשה שינוי, שנחשוב שהרבי לא נמצא איתנו חס ושלום.

"– אלה שהכירו את הרבי במשך שלושים שנות נשיאותו, יודעים שהרבי לא יעזור את החסידים שלו שיישארו לבדם...

"בוודאי שהרבי מנהיג את העולם כולו, ואנ"ש בפרט, ומעורר רחמים רבים, כמו שהיה עד עתה, ואדרבה, ביתר שאת וביתר עוז".

ובשבת שלאחר מכן אומר הרבי⁴:

"אלה שאומרים 'ההסתלקות' פירושה שהרבי הסתלק מאיתנו – הם 'פראי אדם' ('וילדע מענמשן') שאינם יודעים מה הם מדברים".

הרבי מחדיר לתודעת ציבור החסידים, שההסתלקות אין פירושה חס-ושלום התרחקות או עזיבה מצד הרבי, אלא בדיוק להפך, זו עלייה בהשפעתו:

"ההסתלקות פירושה עלייה ממצב אחד למצב יותר רוחני וגופא בטר רישא גריר כיוון שמקושרים הם יחד. ומוכרח כל אחד ואחת מאיתנו המקושרים לכ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ ראש אלפי ישראל להתעלות גם הוא והוא למעמד ומצב יותר רוחני ובמילא לעשיית פעולות כאלו, שעד עתה אולי לא היה שייך שיעשה"⁵.

וכן⁶:

(3) תורת מנחם שם עמ' 16.

(4) שם עמ' 18.

(5) אגרות קודש כרך ג, עמ' רפב.

(6) תורת מנחם שם.

"אסתלק יקרא דקוב"ה' מורה על המשכת האור בדרגה נעלית ביותר, בחינת סובב-כל-עלמין, שהמשכה זו נקראת בלשון של הסתלקות, להיותה בבחינת רוממות. ומזה מוכן שכך הוא גם בנוגע להסתלקות' של הרבי".

"רוצים את הרבי כפשוטו, למטה"

שיחות אלה נאמרו מתוך בכיות, וברור שכל העילויים שהרבי ביאר אינם מפצים על הכאב שלנו, שאיננו יכולים לראות את הרבי. אבל זה הקו שמאפיין את התייחסותו לעניין – מצד אחד אמונה עזה שאין שום שינוי בהנהגתו, ואדרבה, שעכשיו השפעתו היא ביתר שאת; ומצד שני כאב החודר עד עצם הנפש וגעגועים עזים "זעהן זיך מיטן רבין [=להתראות עם הרבי] בעיני בשר". וכפי שהרבי אומר בהמשך:

"אלא שאף-על-פי-כן, רוצים אנו את הרבי כפשוטו למטה מעשרה טפחים".

נקודה זו חוזרת ונשנית בשיחותיו של הרבי. הנה דוגמה נוספת⁷:

"שואלים קושיא: לשם מה היה צריך להיות עניין ההסתלקות דכ"ק מו"ח אדמו"ר – היה לנו יהודי שהראה ניסים בגלוי, ואם-כן, היו יכולים להמשיך ולסיים יחד עמו את מספר השנים שנותרו עד ביאת המשיח!?!..."

"– תירוץ על קושיא זו, אין לי.

"אבל צריכים לדעת על-כל-פנים שהמציאות היא ש'צדיקא דאתפטר אשתכח ככולהו עלמין יתיר מבחיהו', 'היינו, שגם כזה העולם המעשה... אשתכח יתיר' (כמבואר באיגרת הקודש), ובמילא גם עכשיו ישנם הכוחות של הרבי".

'ציור' פני הרב

הרבי מתייחס גם לשאלה, איך יכולים להתקשר עמו אלה שלא זכו לראותו ולהכירו. העצה שהרבי נותן היא – לצייר בעיני רוחנו את פניו, ואפילו בעזרת תמונה⁸:

"כל מי שהיה אצל הרבי ביחידות – יצייר לעצמו את פני הרבי כפי שנכנס אליו ביחידות. ואלה שלא ראו את הרבי, יציירו לעצמם את פני הרבי באמצעות תמונה.

(7) תורת מנחם ב' (תשי"א) עמ' 22.

(8) תורת מנחם תשי"א עמ' 51.

"ציור פני הרבי הוא על דרך ובדוגמת ראיית פניו, שיש בזה עילוי לגבי לימוד תורתו, בדוגמת מעלת הראייה לגבי שמיעה.

"וההתבוננות בציור פני הרבי תעורר אותם לבוא להכרה והרגשה ("דערהערן"), גם אם עד עתה לא היתה אצלם הכרה והרגשה".

הרבי חוזר על כך שוב ושוב⁹:

"הרבי נותן עצה – שכאשר יושבים ב'תפיסה' במצב של נמיכות רוח כו', אזי העצה היא להתקשר אל הרבי על-ידי ציור פני קודשו.

"מוזמן לזמן צריך כל אחד ואחד לצייר לעצמו פני קדשו של הרבי, ולהיזכר בדברים ששמע מהרבי. – גם אלה שלא ראו את הרבי יכולים לצייר לעצמם פני קודשו על-ידי תמונה, וללמוד מתורתו.

"צריכים אנו לדעת שיש לנו 'אבא קדישא'... ובמילא, אין מה לדאוג!.

"ועל-ידי זה יתוסף עוד יותר בקבלת ההשפעות מהרבי – בהתאם להבטחתו שרועי ישראל 'לא יפרדו מעל צאן מרעיתם' – בכל המצטרך, הן ברוחניות והן בגשמיות, בבני חיי ומוזנא רוויחא".

בית חיינו, בית רבנו שבבבל

במוקד הקשר בין חסיד לרבו נמצאת הנסיעה לרבי והשהייה בד' אמותיו. הרבי מציין ש"קדושה לא זזה ממקומה", ומדגיש פעמים אין-ספור את מעלתו של '770, בית-הכנסת ובית-המדרש של כ"ק אדמו"ר הריי"צ, הבית שבו למד ובו התפלל ובו קיבל אנשים ליחידות במשך עשר שנים. לשיא מופלא ומיוחד מגיעים הדברים בקונטרס 'בית רבנו שבבבל'¹⁰, אבל כבר בשנת תש"י מדבר הרבי¹¹ על מעלת "ד' הכתלים של הרבי":

"אלה שבאים לכאן, לד' הכתלים של הרבי [אפילו אלה שבאים רק בזמנם הפנוי, או כשהבעה"ב'סטע סבורה שיכולים לבוא...], צריכים לידע שעיקר קביעותם היא כאן, בד' הכתלים של הרבי..."

(9) שם עמ' 67. וכן בעמ' 92.

(10) נדפס בספר השיחות תשנ"ב כרך ב', עמ' 465.

(11) שם עמ' 138-139.

"איתא בגמרא שלעתיד לבוא אבני ביתו של אדם וקורות ביתו של אדם מעידים בו, שנאמר, כי אבן מקיר תזעק וכפים מעץ יעננה..."

"ועל-אחת-כמה-וכמה בנוגע לד' הכתלים וקורות ביתו של הרבי, שבו התפלל ולמד ועסק בענייניו וקיבל אנשים ליחידות, בהתייחדו עם בחינת היחידה שלהם, הרי בוודאי שקורות בית זה – שבו נמצאים אנו – "האבן זיך אנגעזאפט" [=נשפגו] בכל העניינים הקשורים עם מהותו של הרבי".

יתרה מזו אומר הרבי, שגם ההבטה ב'סטענדער' [=עמוד התפילה] של הרבי יש בה לתת תוספת כוח בעניין ההתקשרות¹²:

"פעם שאל אדמו"ר הזקן את בנו אדמו"ר האמצעי באיזה התבוננות התפלל בראש-השנה, והשיב, שהתפלל בהתבוננות דיוכל קומה לפניך תשתחוה'. ואתה, שאל אדמו"ר האמצעי את רבינו הזקן, באיזה התבוננות התפללת? והשיב, אני התפללתי עם ה'סטענדער'.

" – אנו לא שייכים לעניינים כאלה, אבל יכולים אנו לכל הפחות להסתכל על ה'סטענדער' שעליו התפלל הרבי..."

ההליכה לציון הקדוש – הליכה לרבי עצמו

כל חסיד שנסע אל הרבי יודע, שעל-אף מעלתם של כל הגילויים הנפלאים שיש בחצרות הקודש, בתפילות, בהתוועדויות ובמעמדי הקודש השונים, הרי השיא הוא הכניסה ליחידות, לחדרו הקדוש של הרבי, שם הוא עומד פנים אל פנים מול פני הקודש.

גם עניין זה ישנו – על-ידי ההליכה לאוהל הקדוש. הרבי אומר על כך דברים נפלאים ביותר.

כשמעיינים בהתייחסויותיו של הרבי לעניין ההליכה לאוהל הק', מבחינים בנקודה רבת משמעות: ישנו העניין הכללי של השתטחות על קברי צדיקים, עם גודל המעלה והסגולות שבדבר. אולם הרבי מדבר על ההליכה לאוהל לא כחלק מהמעלה של ההשתטחות על קברי צדיקים – אלא שזו הליכה **אל הרבי עצמו ממש**, בבחינת כניסה ליחידות ועמידה לפניו.

(12) שם עמ' 92-93.

ובפשטות, כשהולכים לאוהל – הולכים אל הרבי. כשנכנסים אל הציון הקדוש – נכנסים למקום שבו הרבי נמצא בגשמיות. כשעומדים שם – עומדים לפניו, ממש כמו שהיו עומדים לפניו בעת הכניסה ליחידותי בחדרו הקדוש.

וכך הרבי אומר¹³:

"ענין ההשתמחות הוא ההליכה על קברו מתוך ידיעה 'אז דא' איז ער' [=שכאן הוא נמצא]... ומציירים את צורת דמות פניו... ועל-ידי זה ניתוסף כוח ועוז בהתקשרות, ובקיום שליחותו ללא שינויים וחשבונות כלל".

ובשיחה אחרת¹⁴:

"ובזה ניתוסף גם על-ידי הליכה והשתמחות על האוהל – שבמקום שנמצא החלק הכי תחתון של האדם (ובנדון דידן, הגוף שנקבר בעפר) נעשית ההתקשרות עם בחינת יחידה בנפש".

שיחה שלמה דיבר הרבי ב'י בשבט תשי"ד על מעלת ההליכה לציון הק'. הוא מבאר שם¹⁵ שעל-ידי ההליכה לאוהל נעשית התקשרות של היחידה' עם היחיד':

"העוז והסיוע של נשיא הדור לצאן מרעיתו (שבשביל זה מנוחתו כבוד בגלות) נעשה על-ידי זה שהולכים על הציון ומבקשים ('מ'קומט אויפן ציון און מ'בעט') על כל המצטרך להם,

"ועוד ועיקר – שבעת ההשתמחות מתקשרת ה'יחידה' עם ה'יחיד'... ועניין זה מוהווה נתינת-כוח על כללות העבודה, על-ידי זה שממשיכים להתעוררות שנעשית בעת ההשתמחות על כל הימים שלאחרי זה, שתפעל פעולתה בנוגע למחשבה דיבור ומעשה שיהיו כדבעי למהוי".

לבאר למקורבים את מעלת "אוהל צדיק הדור"

גם באיגרותיו של הרבי אנו רואים את ההדגשה כי ההליכה לציון הק' היא הליכה לרבי ממש. הנה כמה דוגמאות:

"שמותי... שפגשתיו בתוך קהל הסידים... ויתר על כן שפגשתיו על ציון כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ אשר שם שורה המשכות נעלות ביותר. גם היה לי קורת רוח

(13) שם עמ' 108.

(14) שם עמ' 67.

(15) תורת מנחם (תשי"ד) כרך יא עמ' 30.

מוזה שניהל כהנים חסידים אל הציון, אשר על-ידי שזיכה את האחרים ודאי שגדול זכותו, והתקשרותו לכ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ הוא הצינור שעל ידו יושפע עליו ברכה והצלחה"¹⁶.

לחסיד אחד כותב הרבי¹⁷:

"תמה אני... על שאינו מהפש סיבות להיות על ציון כ"ק מו"ח אדמו"ר... צריך להאָהו (אנחאָפּען זיך) בהודמנות זו ולהיות על הציון, און אפפרישען [=ולרענן] מזה שזיכה להיות כמה זמן בימים הבהירים בהיותו בהשיבה ובסביבת אנ"ש, ואם לא בהודמנות זו, אימתי?"

את אחד השלוחים ממריץ הרבי¹⁸ להסביר למקורביו את מעלת "אוהל צדיק הדור":

"איני יודע אופי אותם שהשפיע עליהם בעירו, אבל בכלל היה צריך לבאר להם העניין של אהל צדיק הדור... אשר לכן גם עליהם ליפות את כוחו ולתת לו פתקאות וכיוצא בזה, כיוון שאין ביכולתם לבקר בעצמם על ציון הק'... ובטח ימצא אותיות המתאימות להסבירם בזה."

"להזמינם בשמי... להשתטח על הציון"

כאשר הגיעו לארץ-הקודש ראשוני העולים מברית-המועצות, בשנת תשכ"ז, הזמינם הרבי¹⁹ לבוא לעשות את חודש החגים בד' אמותיו. שימו לב לנוסח ההזמנה ולסדר העניינים בה, שהשתטחות על הציון עומדת במקום הראשון בחשיבותו:

"להזמינם בשמי לבקר כאן למושך חודש תשרי הבא עלינו, להשתטח על ציון כ"ק מו"ח אדמו"ר, ולהתפלל כולנו בצוותא חדא בבית הכנסת של כ"ק מו"ח אדמו"ר, ללמוד בבית מדרשו נגלה וחסידות וכו'."

ההליכה אל האוהל היא אפוא ביטוי לרגש הטבעי של חסיד, שמשתוקק לגשת אל הרבי, למקום שבו הרבי נמצא בגופו הק' בגשמיות כפשוטו. אין זה עניין של סגולה ובקשת ישועות בלבד, אלא הליכה אל הרבי, פשוטו כמשמעו.

(16) אגרות קודש כרך ג, עמ' שמב.

(17) שם כרך ה, עמ' צה.

(18) שם כרך ז, עמ' שיב.

(19) שם כרך כד, עמ' שפה.

כשחסיד הולך לאוהל הוא מתנהג בדומה להנהגתו קודם הכניסה ליחידות. הוא מכין את עצמו, כל אחד ואחד לפום שיעורא דיליה, מקבל על עצמו החלטות טובות ומרגיש שהוא אכן נכנס אל הרבי ועומד לפניו ממש.

ואכן, רואים אנו רבבות יהודים, מכל החוגים, שבאים אל הציון הקדוש ממש כפי שנהרו המונים אל הרבי לקבל מידיו את הברכה עם השטר לשליחות-מצווה, או חלוקת ה'לעקאח' בערב יום-הכיפורים והושענא-רבה. לא אחת אפשר לראות יהודים מגיעים בטיסה ממרחקים, נוחתים בנמל-התעופה, לוקחים מונית אל הציון הקדוש, ולאחר שנכנסים פנימה ושופכים את ליבם לפני הרבי, חוזרים באותה מונית לנמל התעופה ושבים לביתם. הם באו אל הרבי!

מקום התחייה בקרוב ממש

זאת ועוד: כולנו מאמינים, משתוקקים ומייחלים בכל לב ונפש, שתיכף ומיד ממש יתקיים "הקיצו ורננו שוכני עפר, והוא בתוכם ובראשם". אין ספק שעניין זה מורגש ביותר כשעומדים במקום שבו הוא נמצא ובו תהיה התחייה בקרוב ממש. זה המקום שבו אומרים בימענה לשון "והמלך הגדול והקדוש ברוך-הוא יחיש וימהר תחייתכם ועמידתכם". ברור אפוא שההליכה לאוהל מעוררת ביתר שאת את רגש ההתקשרות והאמונה שהנה-הנה נתראה שוב מחדש עם הרבי!

מעניינים הדברים שאומר הרבי בביאור העובדה שספר בראשית מסתיים דווקא בפסוק "ויישם בארון במצרים", שלכאורה זה הפך הכלל שמסיימים בדבר טוב. ומבאר הרבי²⁰, שאדרבה, זוהי נתינת כוח מיוחדת שלא להתרשם מקושי הגלות:

"יוסף, המפרנס ומכלכל את ישראל, נמצא יחד עם בני-ישראל, ויישם בארון במצרים, ובאופן שמציאותו היא בשלימות (לא רק העצמות, אלא גם הבשר כו') גם על-פי טבע, זיחנמו אותו ויישם בארון, ונמצא שם באופן של קביעות (עד ליציאת בני-ישראל מגלות מצרים)".

ממשיך הרבי, שבגלל ירידת הדורות צריך כל דבר להיות גלוי לעין, ולכן עשה הקב"ה שדווקא בדורנו יש לנו עניין זה:

"יוסף שבדורנו נמצא יחד איתנו עד לרגע האחרון שיוצאים (והוא בכלל, כפשוטו) מהגלות ונותן כוח וחיוק (חזק חזק ונתחזק) שלא להתפעל כלל וכלל מקשיי הגלות, אלא אדרבה – להוסיף ביתר שאת וביתר עוז במעשינו ועבודתינו,

(20) ש"פ ויחי תשמ"ז. התועדויות תשמ"ז כרך ב, עמ' 254.

כדי לפיים ולהשלים את 'צחצוח הכפתורים', עד לשלימות הנצחון ד'מלחמת בית דוד', בביאת דוד מלכא משיחא".

מכל זה מובנת המעלה העצומה של ההשתטחות על הציון הקדוש, שהיא הנותנת כוח שלא להתפעל מקשיי הגלות, ולסיים את עבודתנו שתביא את הגאולה האמיתית והשלמה בקרוב ממש.

לסיכום: הרבי נתן לנו דפוס התקשרות מושלם, ולימדנו להבין שגם עכשיו הרבי נמצא איתנו ומנהיג את העולם בכלל ואת עדת החסידים בפרט. שיאה של ההתקשרות הוא ההליכה לציון הקדוש, שבו "הוא עצמו נמצא". איננו צריכים להמציא שום דבר חדש, מכיוון שהכול ניתן לנו "כשולחן הערוך לפניהם" – ועלינו ללכת בדיוק "בדרך ישרה אשר הורנו".

ב. האם ג' תמוז הוא כמו י' שבט?

לאחר האמור לעיל מתבקשת השאלה, אם אמנם ג' תמוז כמוהו כיו"ד שבט? האם אין הבדל בין הסתלקותו של רבנו להסתלקותו של כ"ק אדמו"ר הריי"צ?

התשובה ברורה: ודאי שיש הבדל ואינו דומה ג' תמוז ליו"ד שבט. ביו"ד שבט הייתה הסתלקות של נשיא הדור השישי וההנהגה הועברה לנשיא הדור השביעי. ביום זה היה "ובא השמש וזרח השמש". לעומת זאת, בג' תמוז תשנ"ד לא שקעה חלילה שמשו של רבנו ולא תם ולא נשלם הדור השביעי. ברור לנו כי הרבי מוסיף להנהיג את כלל ישראל ואת עדת החסידים, ומבחינה זו לא חל שום שינוי.

אדרבה, ההתבטאויות המופלאות של הרבי מתאימות יותר למצבנו הנוכחי מאשר למציאות בתש"י. נשאל שאלה פשוטה: מה הרגישו חסידים, שהתקשרו בכל ליבם ונפשם אל הרבי נשיא דורנו, כאשר הרבי היה חוזר ומדגיש שנשיא הדור הוא בעצם אדמו"ר הריי"צ, והוא הרועה והמנהיג, ואין שום שינוי וכו'! וכי כשנסעו חסידים אל הרבי בתשכ"ז היה סדר העדיפויות אצלם קודם-כול הציון של אדמו"ר הריי"צ ואחר-כך '770? הרי ברור שהם נסעו לראות את הרבי שלנו, נשיא הדור השביעי!

התבטאויות המתאימות בדיוק למצבנו הנוכחי

אין לנו עסק בנסתרות, אבל הרושם העולה מלימוד דברי הרבי בשנת תש"י הוא, כי הרבי מסרב לראות את ההסתלקות כשקיעת שמשו של חותנו. הוא עומד ומתאמץ לקבוע בלב עדת החסידים כי שום דבר לא השתנה וכי כ"ק אדמו"ר הרי"צ הוא הרבי והוא הממשיך להנהיג את כלל ישראל. רק כעבור שנה, עם קבלת הנשיאות ביו"ד שבט תש"יא, מתחילים לראות בדברי הרבי שזו תקופה חדשה, דור חדש, הדור השביעי (אף שגם לאחר מכן הוא מוסיף לכנות את אדמו"ר הרי"צ 'נשיא דורנו').

נמצא אפוא, כי השיחות וההתבטאויות וההנהגות של הרבי באותה שנה הן המתאימות בדיוק למצבנו הנוכחי. ההבדל היחיד בין זמננו לתקופה ההיא, שאז היא נמשכה (בעיקר) שנה אחת, ואחריה היתה העברת הנשיאות (בגלוי) לנשיא הדור השביעי. ואף כי הרבי הוסיף לכנות את חותנו "נשיא דורנו", אבל לנו היה ברור כי נשיא דורנו הוא הרבי שלנו (יש מקום לדון בהרחבה בהנהגה מופלאה זו, שלא מצאנו דוגמתה, להמשיך לדבר על נשיא הדור הקודם בתור "נשיא דורנו", אך ראוי להקדיש לזה דיון נפרד). לעומת זאת, אצלנו מקבלים דברי הרבי מאותה תקופה את המשמעות החזקה ביותר ואת התוקף הגדול ביותר.

הנהגות של הרבי בשנת תש"י, עם שפע השיחות וההוראות שניתנו אז – זה בדיוק דפוס ההתנהגות המתאים לנו ולמצב שבו אנו שרויים. איננו צריכים להמציא שום דברים חדשים, כי הכול ניתן לנו ערוך ומוכן, עם כל הפרטים ופרטי-הפרטים.

הרבי מרגיש את עניינינו ממש כמקודם

כאן חשוב להדגיש עוד נקודה:

ישנו הביאור הידוע של רבנו הזקן²¹, שחיי הצדיק הם רוחניים ("אמונה ויראה ואהבה"), והם נמשכים גם אחרי ההסתלקות, ואף "יתיר מבחיוהי". כמו-כן ידוע הפתגם²² "רועי ישראל לא יעזבו צאן מרעיתם". אבל בכל-זאת יש הבדל בין הקשר של הצדיק עם הנעשה בעולם הזה קודם ההסתלקות לאחריה.

יודעים אנו, שצורת ראיית הדברים מעולם האמת שונה היא. יש הסיפור הידוע מהצמח-צדק, שכאשר היו צריכים לדון בענייניו של יהודי שעבר ניסיון קשה, הורידו את הדין לצדיק שחי בעולם הזה, כי רק מי שחי כאן בגשמיות כפשוטו יכול לחוש את מלוא המשמעות של הקשיים והניסיונות בעולם הזה.

(21) איגרת הקודש סי' כז ובביאורה.

(22) איגרות קודש אדמו"ר הרי"צ כרך א, עמ' קמא.

ודאי שצדיקים גם אחרי ההסתלקות שומעים את הבקשות ומעוררים רחמים ומרגישים בצרתם של הנמצאים בעולם הזה, אבל אין זה דומה לצורת ההרגשה של צדיק שחי בעולם הזה בפועל ממש.

כל זה נכון בצדיקים בכלל, אבל בענייננו יש לומר, שגם עכשיו הרבי מרגיש אותנו ממש כמקודם. אף-על-פי שנתעלה בעילוי אחר עילוי, בכל-זאת הוא נמצא איתנו ממש כמקודם, מרגיש את צערנו, כואב את כאבנו ודואג לכל העניינים, הגשמיים והרוחניים, של הכלל והפרט – ממש כפי שהיה בהיותו חי עמנו בגשמיות כפשוטו.

כך מרגישים רבבות חסידים, זקנים עם נערים, וכך חשים אפילו ילדים וצעירים שלא זכו להכיר את הרבי. הם קשורים עמו בלב ונפש, לא כפי שמרגישים קשר ל"צדיקא דאתפטר", אלא כמי שקשורים לרבי חי בגשמיות בעולם הזה הגשמי.

דבר זה מסביר את התופעה המופלאה – העומדת בניגוד לכל תחזויותיהם של רואי-השחורות בשעתו – שכל מוסדותיו ושלוחיו ופעולותיו של הרבי מוסיפים להתנהל בהצלחה מופלגה, תוך התפתחות בלתי-רגילה. לא זו בלבד שאיש מהשלוחים לא עזב את שליחותו, אלא מאז הוכפל ושולש מספרם, ואלפי זוגות צעירים מוסרים את נפשם ויוצאים בשליחותו של הרבי לכל קצוות תבל.

מוסבר בתורת החסידות, שלא צריכים אמונה כדי לדעת על מציאות הבורא, שכן רואים זאת בעיניים. כשמביטים בעולם ורואים שהוא חי ומתנהל כתקנו, רואים בכיכול את הקב"ה, בבחינת "שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה"²³. וכמו-כן, כשהאדם רואה שגופו חי, הרי הוא כאילו רואה את הנפש המחיה את הגוף.

וכך כאשר רואים שכל ענייניו ופעולותיו ושלוחיו ומוסדותיו של הרבי – חיים, עם כל הסימנים של דבר חי, שהוא מתפתח ומשגשג ומלא מרץ וחיות – משמעות הדבר שמי שהחיה את כל זה קודם לכן, מוסיף להחיות זאת גם עכשיו.

הרבי קשור איתנו וחש אותנו ממש כמקודם. הוא מצטער בצערנו ושמח בשמחתנו ורווה נחת-רוח מפעולותינו הטובות – בדיוק כמקודם.

"המעלה של מורה-הוראה שנמצא בעולם הזה"

ואם יבוא מאן-דהו וישאל, זאת מניין? וכי יש לנו השגה בעניינים כאלה? נשיב לו, שהדברים נשענים על דברי קודשו של הרבי. כשהוא קובע ש"לא עזב הרועה את צאן מרעיתו", הרי הפירוש הפשוט של הדברים הוא – שבדיוק כפי שחש הרועה את צאנו קודם לכן, הרגיש את צרותיו ושמח בשמחותיו, כך הוא חש זאת עכשיו.

²³ ישעיה מ, כו.

ויתרה מזו מצאנו התבטאות מופלאה ומרטיטה של הרבי, שנאמרה בתוך שנת ההסתלקות אחר הרבנית הצדקת ע"ה (וידוע שבשנה זו נאמרו רמזים שמשמעותם המלאה הובנה רק לאחר ג' תמוז תשנ"ד). בשבת וארא, ראש-חודש שבט, תשמ"ט²⁴, מדבר הרבי על כך שכ"ק מו"ח אדמו"ר "מעורר רחמים וממשיך כוח כו' לתלמידיו ותלמידי תלמידיו בעבודתם בעלמא דין", ולכן "אין לפחד מפני קשיים וסכנות בכל הקשור למילוי השליחות, מפני שהולכים בכוחו של נשיא הדור".

ועל זה הרבי מוסיף דברי פלא²⁵:

"ואין לטעון שמ'עלמא דקשוט' [=מעולם האמת] אי-אפשר לידע הקשיים והסכנות שבעלמא דין (ועל-דרך שאמרו חז"ל (אבות פ"ב מ"ד) 'אל תדין את הברך עד שתגיע למקומו', במקומו דווקא, ופשיטא בעלמא דין דווקא, ולא מעלמא דקשוט) – כי ההוראות בנוגע לקיום השליחות דכ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו באים (גם) על-ידי ההשתתחות וקריאת הפדיונות כו' על הציון הקדוש, בעלמא דין, שלכן יש בזה גם המעלה של הוראה ופסק-דין על-ידי מורה-הוראה שנמצא בעלמא דין".

יש כאן אפוא אמירה ברורה ומופלאה, שכאשר באים אל הציון הקדוש וקוראים שם את הפדיונות וכו', מקבלים כוחות שיש בהם המעלה של כוחות ופסקי-דין והוראות שניתנים "על-ידי מורה-הוראה שנמצא בעלמא דין"!

זוהי המשמעות של התחושה העמוקה המפעמת בלב כל חסיד – שהרבי חי וקיים ונמצא איתנו בגשמיות. הרבי חי אותנו ואת החיים שלנו ממש כפי שחי ומרגיש אותם מי שנמצא בעולם הזה הגשמי.

לסיכום: יש הבדל מהותי בין י' שבט לג' תמוז, מכיוון שבי' שבט עברה ההנהגה מנשיא הדור השישי לנשיא הדור השביעי, ואילו בג' תמוז לא נשלם הדור השביעי והרבי מוסיף להיות נשיא דורנו. דווקא משום כך מתאימות ההתבטאויות של הרבי לאחר תש"י למצבו הנוכחי.

24) ספר השיחות תשמ"ט כרך א, עמ' 196.

25) בהערה 62.

ג. 'תורה חדשה' – הכחשת המציאות

עד כאן עסקנו בביאור עניין ההתקשרות כפי שהוא לאמיתו, לאור שיחותיו ואיגרותיו של הרבי, וכפי שהוא עצמו הראה לנו דוגמה חיה בהתקשרותו המופלאה לכ"ק אדמו"ר הרי"צ.

לצערנו, נוצרה בשנים האחרונות תופעה, של הגשמת מושגים עדינים ונעלים אלה, תוך הקצנתם והפיכתם לדבר שונה לחלוטין. כך נשמעים בחלל עולמנו הקולות המכחישים לחלוטין את עובדת ההסתלקות, מחרימים ממש את הציון הקדוש, ומכריזים בקול גדול לעיני כול – "הרבי חי וקיים בגוף גשמי כפשוטו ממש".

הכרה במציאות מול הכחשתה

התבוננות בתהליך צמיחתה של השקפה זו מעוררת תמיהה גדולה:

תופעה מוכרת היא שכאשר מתרגש על אדם אסון כבד, הוא עלול להגיב תחילה בדרך של הכחשת המציאות. האסון מזעזע כל-כך את נפשו, עד שהוא עלול לסרב להודות בקיומו. הוא משכנע את עצמו שזו אחיזת עיניים או חלום-בלהות, ושבועד רגע-קט הוא עתיד להקיץ מהסיוט הנורא ולחזור לעולם הטוב והנעים, שקודם האסון. אולם ככל שחולף הזמן מתחילה לחלחל לתודעתו העובדה, שזו אכן המציאות המרה, ושמעתה עליו להתמודד עם האסון שפקד אותו התמודדות אמיתית.

לעומת זאת, אצלנו המגמה הפוכה. בתקופה הראשונה שאחרי ג' תמוז תשנ"ד כמעט לא נשמעו הקולות המכחישים את עצם ההסתלקות. להפך, נעשו אז מאמצים להסביר ולהוכיח שלמרות ההסתלקות איננו צריכים לחזור בנו מכל מה שהאמנו וקיוונו, וכי הנה-הנה יתקיים הייעוד "הקיצו ורננו שוכני עפר", ונחזור להתראות עם הרבי כאן למטה. חוברות, קונטרסים²⁶, כתבות ומאמרים רבים מספור הופיעו כדי להסביר שמישיח יכול להיות גם "מן מתיא"²⁷ [=מן המתים]. באותם ימים גם לא היה איש שנמנע בעיקרון מללכת להשתטח על הציון הקדוש.

אפילו בתארים שנכתבו אחרי שמו של הרבי אפשר היה לראות כי רובם ככולם של חסידי חב"ד, ובוודאי המוסדות, הרבנים והשלוחים, הוסיפו בשנת ההסתלקות את הביטוי 'הכ"מ' (הריני כפרת משכבו) ואת תארי הכבוד המתחייבים על-פי ההלכה – וכפי שנהג הרבי לציין אחר שמו של כ"ק אדמו"ר מהורי"צ נ"ע – 'צוקללה' נבג"מ

26) דוגמה מובהקת לכך היא הקונטרס 'הנסיון האחרון', מאת הרשד"ב וולפא שי'. ועוד.

27) לשון הגמרא, סנהדרין צח,ב.

זי"ע, או לפחות בקיצור 'זי"ע'. מי שהדבר היה קשה עליהם, נמנעו מכתובת תואר כלשהו כלל, אבל בוודאי לא העלו על דעתם לכתוב 'שליט"א' (וכפי שאפשר לראות בגיליונות השנה הראשונה להופעתו של 'בית משיח' וכיוצא-בזה).

אמנם היו פה ושם כמה יחידים ממש שניסו לטעון את טענת "חי וקיים בגשמיות כפשוטו ממש", הוסיפו להשתמש בתואר 'שליט"א', ושללו רח"ל את ההליכה לציון הקדוש, אבל היחס אליהם היה כאל תמהונים גמורים. איש לא טרח להתייחס לאמירות אלה ברצינות, והתגובה עליהם הייתה כפי שמגיב אדם נורמלי למשמע דברים מופרכים בעליל.

והנה חלפו שנים ואותה דעה שהייתה בקצה השוליים שבשוליים החלה לקבל ביטוי פומבי גובר והולך. אמנם עדיין היא דעה שולית וקיצונית, אבל כבר אי-אפשר לטעון שהיא נחלתם של כמה יחידים בלבד. על ברכי ההשקפה הזאת מתחנכים כיום תלמידים בכמה וכמה מוסדות, שזו הרוח השלטת בהם. יותר ויותר פרסומים מופיעים בראש-חוצות עם התואר 'שליט"א' אחרי שמו של הרבי. אף מתנהלת תעמולה, בעיקר בקרב הדור הצעיר, שלא לנסוע לציון הקדוש.

המפנה שחל בעניין זה בעיתון 'בית משיח' בולט לעין-כול. כיום הוא נמנע מלהזכיר בצורה כלשהי את עצם קיומו של הציון הקדוש, ומחרים באורח שיטתי את כל התופעה המרגשת של מאות-אלפי יהודים שבאים להשתטח על הציון הקדוש, ורואים ישועות שמיומיות. גם התואר השגור לרבי מעל דפי העיתון הוא קבוע וברור – 'שליט"א', ורק 'שליט"א', והמערכת אף מתעקשת, כידוע, להכניס תואר זה גם למאמרים של כותבים שאינם מסכימים לכתוב בלשון כזאת.

ונשאלת השאלה, כיצד קרה הדבר, שדווקא בתקופה הראשונה, עם כל הכאב הנורא שלאחר ההסתלקות, נעשתה ההתמודדות עם המצב תוך כדי הכרה במציאות, ולא הייתה אז נְהייה אחר הכחשתה והצגתה כ'אחיזת עיניים' או 'מעשה שטן'; ודווקא עם חלוף השנים, כאשר מטבע הדברים אמור האדם לעכל יותר את המציאות בפועל, מתפתחת התופעה ההפוכה וגוברת ההכחשה המוחלטת של המציאות, תוך בניית אידיאולוגיה שלמה לביסוס השקפה תמוהה ומוזרה זו.

האומנם 'מאמינים' מול 'מלעיגים'?

ההסבר לתופעה זו מצוי כנראה בכמה מישורים:

(א) בשונה מתופעות של הכחשת מציאות לאחר אסון, הנובעות בעיקר מהרגש הלב, כאן אין מדובר בתגובה רגשית ספונטנית, אלא דווקא בקביעה **שכלית**, של שכל קר ותיאוריה רעיונית מגובשת (אם כי מוטעית מיסודה, כפי שיוכח להלן). זה מסביר

מדוע תופעה זו כמעט לא הייתה קיימת בתקופה הראשונה לאחר ג' תמוז תשנ"ד, אלא התפתחה מאוחר יותר, ככל שגברה התעמולה הרעיונית בעניין זה.

קמו אנשים והחליטו שהם חייבים להבין כל דבר. אם המציאות שאירעה אינה מסתדרת עם הבנתם – הם אינם יכולים להכניע ראש ולהודות שיש דברים שלמעלה מהבנתם. לכן היו חייבים לבנות תיאוריה שלמה שנועדה ליישב את הקושיות בצורה ה'מבריקה' ביותר – אין קושיות כי לא אירע שום דבר, וכל מה שראינו אינו אלא דמיון ואחיזת-עיניים²⁸.

(ב) הבלבול והמבוכה שנוצרו במחננו אחרי ג' תמוז תשנ"ד, יצרו תוהו ובוהו בעולם המושגים. ממילא כבר לא ברור, בעיקר לצעירים ולמקורבים טריים, מה הם גבולות 'חופש הביטוי' בעניינים מסוג זה (וכמו-כן מי בכלל נחשב מאן-דאמר בסוגיות אלה²⁹), איזו דעה היא חלק מדיון לגיטימי, ולעומת זה איזו השקפה היא מחוץ לכל דיון ו'ויכוח', והיא נטולת כל בסיס אמיתי. הבלבול והטשטוש גברו כל-כך עד שלפעמים נדמה, שכל המפריח לחלל האוויר דעה קיצונית ומוזרה יותר הוא-הוא החסיד הגדול יותר והמקושר הנאמן יותר.

(ג) כשל הסברתי, הנובע מהנחה מוטעית שדעות תמהוניות ומוזרות סופן לגווע מאליהן, ושכל ניסיון להפריכן ולהתווכח עמן נותן להן מעמד ומציאות. רבים סבורים כי מוטב להתייחס להשקפות אלה בביטול מוחלט ובלגלוג, תוך הצגתן כשטות שאינה ראוי לכל התייחסות רצינית.

גישה זו אינה מביאה בחשבון את המצב הקשה שבו אנו נתונים, כאשר "החושך יכסה ארץ". בתוך מציאות קשה וכואבת, הגורמת מבוכה ובלבול לרבים, נוצר יתרון למי שמציג מענה פנטסטי, קוסם ללב – "לא קרה כלום בג' תמוז תשנ"ד. הרבי חי וקיים בגוף גשמי כפשוטו. כל מה שראינו הוא אחיזת-עיניים וניסיון, מעשה שטן".

להמחשת הדבר, שוו לנגד עיניכם את התמונה הבאה: בהתוועדות של אנ"ש קם אחד ומתחיל לדבר בהתלהבות שהרבי חי וקיים בגוף גשמי ממש; שיש אנשים חלשים

28) בדיקות על-כל-פנים אפשר להשוות זאת לביאורו של הרבי (אגרות קודש כרך ט, עמ' ה) על ההבדל בין אופן לימודו של חסיד למתנגד: חסיד, כשיש לו קושיה, יודע שהחסרון הוא בו, שאין בכוחו להבין את העניין. לעומתו, מתנגד, כשיש לו קושיה, מיד מזדרז לקבוע שהספר טועה. וכך בנידון דידן: חסיד אמיתי יכול לחיות עם הקושיות שמעוררת המציאות שאירעה בג' תמוז תשנ"ד, והוא יודע שהחסרון הוא בו, שאין בכוחו להבין הכול. לעומת זאת, יש מי שמוכרחים להבין כל דבר, ואם אינם מבינים – סימן שהמציאות טועה והיא דמיון ואחיזת עיניים.

29) ומעניינת הערתו של הגר"י הלר שליט"א, חבר הבד"צ בשכונת קראון הייטס, בקובץ 'גאולה ומשיח', שבעוד בענייני הלכה רגילים, שבהם יש לנו ראשונים ואחרונים הפוקחים את עינינו, לא יהיו אדם לפסוק בעצמו בלי לשאול רב מורה הוראה בפועל; הרי לעומת זה בענייני משיח וגאולה, שאין לנו עליהם ש"ך וט"ז וכו', והם "דברים סתומים", מרגיש כל אחד שהוא 'מאן-דאמר' לחוות דעה ולקבוע איך מתנהלים הדברים.

שאינם עומדים בניסיון, כאותם שעשו את העגל, אבל 'אנחנו' מאמינים באמונה לוחטת בכל מילה של הרבי, וממילא מאמינים שהוא חי חיים נצחיים. אותו אחד אף מוסיף ומביא ציטוטים משיחות קודשו של הרבי, שנשיא הדור צריך להיות חי וקיים בגשמיות ועוד כהנה וכהנה, ולכן המסקנה היא שאין 'ציון' ואין יום הילולא וכו'. בתגובה על זה קם מישהו אחר, מסמן באצבעו תנועה סיבובית על הרקה, מכנה את דברי הראשון שיגעון ואף מוסיף וממליץ לו לאשפז את עצמו במוסד מסויים.

כך מתנהל ה'דו-שיח' בין השניים, ורבים אכן סבורים שבדרך זו צריך להתייחס להשקפות אלה – כדברי שטות ותימהונות. אבל בתוך יושבים בחורים צעירים או מקורבים שזה מקרוב באו, והם דווקא עלולים להיתפס למה שנראה בעיניהם ביטוי של 'אמונה' ו'דבקות מוחלטת' בכל קוץ ותג של דברי הרבי. הזלזול שהופגן כלפי הדובר עלול להיראות בעיניהם כניסיון להלעיג על אמונה תמימה של חסיד מקושר בלב ונפש, והרי כולנו חונכנו על בסיס ההלכה המובאת בתחילת השולחן-ערוך, שלא ליבוש מפני בני-אדם המלעיגים עליו. כך, מבלי משים, נוצר הסחף לעבר ההשקפה התמוהה והמוזרה, נטולת כל בסיס הגיוני, ובוודאי משוללת יסוד תורני הלכתי-חסידי, אך הנשמעת 'חסידי' ו'מאמינה' יותר.

אם בתגובה לדברי הראשון היה קם מישהו ומסביר באותה התלהבות, אך בטוב-טעם ובנעימות, שדווקא חסידות חב"ד תובעת כי האמונה תהיה מיוסדת על אדני אמת ולא חלילה על דמיונות-שווא. אם היה מבאר, שכל שיטת "חי וקיים בגוף גשמי כפשוטו ממש" נובעת מעיוות מוחלט בדברי קודשו של הרבי, ושדווקא ההתקשרות האמיתית לרבי מחייבת ללכת לציון הקדוש ולהתנהג על-פי דפוס ההתקשרות שהרבי יצק. אם היה מוסיף דברים של טעם על המשך הנהגתו של הרבי בזמן הזה, ואף 'יתיר מבחיוהי', ועל האמונה השלמה של כולנו בדברי קודשו – הרי אז היו הצעירים והעומדים בתווך רואים שאין כאן ויכוח בין מאמינים לבין מלעיגים חס-ושלום, אלא בין מי שמתמודדים עם המציאות על-פי התורה ועל-פי שיחותיו של הרבי, לבין מי שממציאים דמיונות-שווא, תוך הסקת מסקנות מרחיקות-לכת מפרשנויות מעוותות בשיחות הקודש.

זאת מטרתו של הדיון המוגש להלן.

לסיכום: בניגוד לרושם השטחי, ההשקפה כי "הרבי חי וקיים בגוף גשמי כפשוטו ממש" אינה נובעת מרגש ומאמונה שבלב, אלא זו תיאוריה שכלית קרה, שנועדה לפתור, כביכול, את השאלות שמעוררת המציאות. הנטייה הטבעית היא לפטור זאת כדבר שטות, אבל הסכנה היא שצעירים ומקורבים יחשבו שזו הלעגה על 'אמונה תמימה', ולכן חובה להסביר בהיגיון שאין לזה שום יסוד.

ד. אמיתותה של המציאות החושית על-פי התורה

ביסודה של שיטת "חי וקיים בגשמיות ממש" עומד הטיעון הבא: "איננו מתפעלים ממראה עיניים וממשמע אוזניים. לא המציאות החושית, הנראית לעיניים, היא הקובעת בעבורנו, אלא דברי התורה ושיחות קודשו של הרבי. ואם רואים סתירה בין המציאות החושית לבין דברי הרבי – אנו לא מתבלבלים אלא יודעים שהחושים מכזבים בנו וכי האמת היא בשיחות הקודש".

במבט ראשון יש כאן שיא של אמונה טהורה, אבל בעצם זו דוגמה ללהטוטי מילים ששמים חושך לאור ואור לחושך. במעטה של דברי 'אמונה' נלהבים נאמרים כאן דברי שקר מופרכים מיסודם. רעיונות כאלה, של הכחשת המציאות החושית וקביעה כי הם 'דמיון', אכן מצויים, להבדיל, בדתות זרות ובכתות מזרחיות שונות, אך אין להם שום מקום בתורת משה רבנו.

"אתם ראיתם" – בסיס האמונה היהודית

כל מי שלמד מעט תורה יודע עד כמה היא תורת חיים, שמתייחסת למציאות החושית. למותר אפילו להביא דוגמאות ולהוכיח זאת, אבל בגלל שהדעות התמוהות האלה חדרו לתוך מחננו אין מנוס מכך.

תוקפה הבלתי-מעורער של דת-ישראל מבוסס דווקא על מראה עיניים: "אתם ראיתם כי מן השמים דיברתי עמכם"³⁰. הרמב"ם אומר³¹: "ובמה האמינו בו? במעמד הר סיני, שעניינו ראו ולא זר ואוזנינו שמעו ולא אחר, האש והקולות והלפידים, והוא ניגש אל הערפל, והקול מדבר אליו ואנו שומעים".

כלל-יסוד בתורה הוא – "תורה לא בשמים היא"³². התורה נותנת את מלוא התוקף לבית-דין, שדן על-פי מראה העיניים – "אין לדין אלא מה שענינו רואות"³³. המציאות הנראית לעיניים על-פי אמות-מידה הלכתיות היא מציאות אמיתית על-פי התורה, וחס-ושלום לבוא להכחישה ולטעון שהיא אחיזת עיניים.

רבי סעדיה גאון קובע כללים³⁴ מתי יש לפרש את פסוקי התורה כפשוטם ("אין מקרא יוצא מידי פשוטו"³⁵), ומתי אנו חייבים לפרשם שלא כפשוטם. הוא מונה ארבע

(30) שמות כ,כ.

(31) הלכות יסודי התורה פרק ח הלכה א.

(32) ניצבים ל,יב. בבא-מציעא נט,ב.

(33) בבא-בבא קלא ריש עמ' א.

(34) אמונות ודעות מאמר ז פרק א.

אפשרויות כאלה, והראשונה היא כאשר "החוש דוחה אותו". כאשר המציאות החושית הנראית לעיניים שוללת את משמעותו הפשוטה של **פסוק בתורה** (!) – זה עצמו הוכחה שהפסוק הזה אינו כפשוטו (כמו, למשל, "ערים גדולות ובצורות בשמים"³⁶, שעל זה אומר רש"י³⁷: "דיברו הכתובים לשון הבאי").

פעמים רבות אנו מוצאים בתורה – בגמרא, בספרי הראשונים והאחרונים ואף בתורת החסידות – התמודדות עם סתירות שקיימות בין הכתוב בתורה לבין המציאות החושית. בשום מקום לא מצאנו את ההמצאה, שהמציאות החושית היא שקר ואחידות-עיניים. להפך, תמיד צורת ההתייחסות היא – איך למצוא תירוץ והסבר שעל-פיהם תסתדר תמונת המציאות עם הכתוב בתורה.

למשל, הגמרא³⁸ מביאה: "דאמר רבי חנינא מעולם לא שאלני אדם על מכת פְּרָדָה לבנה וחייה" [=אדם שהוכה על-ידי פְּרָדָה לבנה לא ישאל כיצד להירפא, מכיוון שלא יחיה]. שואלת מיד הגמרא: "והא קא חזינן דחיי [=והלוא אנו רואים שהפצוע חי]?" ולכאורה, היה על הגמרא להשיב שזו אחידות עיניים, שהרי התורה אומרת שאם הוכה על-ידי פְּרָדָה לבנה, לא יחיה. וראו זה פלא – הגמרא מקבלת ללא עוררין את תמונת המציאות החושית ("הא קא חזינן דחיי") ומתרצת תירוץ אחר – "אימא וחיית" [=אמור: **והמכה** תתרפא, "כי המכה לא תתרפא לעולם"³⁹]. וגם על זה שואלת הגמרא: והלוא אנו רואים שהמכה נרפאת, ושוב מתרצת הגמרא תירוץ. למה אי-אפשר לפתור את כל הבעיות בתירוץ פשוט אחד – כל זה דמיון וניסיון ואחידות עיניים?

כיוצא בזה אנו מוצאים בגמרא עוד ועוד דוגמאות שמביאים מאמרי חז"ל ושואלים מהמציאות הסותרת אותם, ומתרצים תירוצים שונים. בשום מקום לא מצאנו את הרעיון המבריק שהומצא בימינו – שהמציאות הנראית לעיניים איננה אמיתית.

הגמרא⁴⁰ מספרת שרבי יעקב ראה מקרה מזעזע – אב ביקש מבנו להביא לו גוזלים מהעץ. הבן קיים שתי מצוות **שהתורה מבטיחה** עליהן שכר "למען יאריכון ימיך ולמען ייטב לך" – כיבוד אב ושילוח הקן – ותוך כדי קיום המצווה נפל מן העץ ומת. לא עלה על דעתו לטעון שזו הייתה אחידות-עיניים. היה ברור לו שאף-על-פי שהמציאות הזאת עומדת לכאורה בסתירה גמורה להבטחת התורה, אין לתרץ זאת בכך שהמציאות הנראית לעיניים אינה אמיתית. שכן המציאות היא אמיתית לגמרי,

(35) יבמות כד, א. שבת סג, א.

(36) דברים א, כח.

(37) והוא מהגמרא חולין צ, ב.

(38) יומא מט, א. חולין ז, ב. הובא ברש"י בראשית לו, כד.

(39) רש"י יומא שם.

(40) סוף מסכת חולין.

ואת התשובה צריך לחפש במישור אחר (וכפי שהוא מתרץ: "למען יאריכון ימיד - בעולם שכולו ארוך, ולמען ייטב לך - לעולם שכולו טוב").

גם רבי יהושע בן-לוי נתקל בסתירה קשה: הגמרא⁴¹ מספרת, שהוא שאל את אליהו הנביא היכן נמצא משיח, ואמר לו: על פתחה של רומי, ונתן לו את סימניו. כשבא אליו, שאלו: "לאימת אתי מר" [=מתי יבוא מר]? ענה לו המשיח: "היום". כשפגש רבי יהושע בן-לוי שוב את אליהו הנביא, בא אליו בטענה: "שקורי קא שקר בי, דאמר לי היום אתינא ולא אתא" [=שקר שיקר לי, שאמר לי היום אבוא ולא בא]. ועל כך ענה לו אליהו: "היום - אם בקולו תשמעו".

ולכאורה, אם המלך המשיח בכבודו ובעצמו אומר שיבוא היום, הייתכן להעמיד מול דבריו הברורים והמפורשים את המציאות הנראית לעינינו? אם אמר שיבוא היום - ודאי בא, והעובדה שלא ראינו זאת היא אחיזת עיניים... ואיזו תשובה היא ש"היום" הכוונה "אם בקולו תשמעו" - משיח אמר "היום", הכוונה היא לאותו יום כפשוטו, בלי פשט'לאך...

"נגד החוש שלנו"

אף רבנו הזקן אינו מעלה על דעתו להתעלם מן המציאות החושית. למשל, בתניא⁴² הוא שואל איך ייתכן שהתורה אומרת "כי קרוב אליך הדבר מאוד בפיו ובלבבך לעשותו", והלוא "הוא בלבבך נגד החוש שלנו [והתורה היא נצחית] שאין קרוב מאד הדבר להפך ליבו מתאוות עולם הזה לאהבת ה' באמת". למה לא יתרץ שהחוש אינו קובע בעבורנו את המציאות?

גם באיגרת התשובה⁴³ רבנו הזקן מציג סתירה בין המציאות לבין הכתוב בתורה: התורה אומרת שמי שעבר על איסור כרת, ימות קודם שימלאו לו חמישים שנה, ובאיסורים שעונשם מיתה בידי שמים ימות קודם שיגיע לגיל שישים. "והרי נמצאו בכל דור כמה וכמה חייבי כריתות ומיתות והאריכו ימיהם ושנותיהם בנעימים!".⁴⁴ הוא מתרץ זאת, שכל זה היה בזמן הבית, אבל לא בזמננו. למה לא יתרץ תירוץ חד וחלק - שאריכות ימיהם ושנותיהם של אותם אנשים אינה אלא שקר ודמיון, ובאמת הם מתו בדיוק כמו שכתוב בתורה?

(41) סנהדרין צח, א.

(42) פרק יז.

(43) פרק ד.

(44) להלן שם פרק ו.

כמו-כן רואים אנו את הרבי נדחק לתרץ את מה שכותב אדמו"ר האמצעי נ"ע בשערי תשובה⁴⁵, בשם האריז"ל, שבזמננו "בטלו השמדות ולא יהיו עוד", והרי היו גזירות ת"ח ות"ט והשואה הנוראה?! והוא מסביר⁴⁶ שאלה השמדות מסוג אחר, ולא מאותו סוג שעליו דיבר האריז"ל. למה אינו מתרץ שגזירות ת"ח ות"ט והשואה הנוראה לא היו אלא אחיזת עיניים? (תירוץ מופלא כזה היה פותר בקלי-קלות גם את כל השאלות והקושיות ששואלים רבים על האמונה בקב"ה ממאורעות השואה. הנה יש לנו תירוץ פנטסטי – השואה לא הייתה ולא נבראה).

ולמה מתאמץ הרבי להסביר את הקושיה ממציאותם של מאובנים, וקרני אור המגיעות מכוכבים הרחוקים מאיתנו יותר מששת אלפים שנות אור⁴⁷ – הלוא לכל זה יש תירוץ פשוט בתכלית: אחיזת עיניים, דמיון?!

אלא ברור לגמרי שהמציאות החושית, הנבחנת באמות-מידה הלכתיות, היא מציאות אמיתית, וכאשר מוצאים סתירה בינה ובין הכתוב בתורה, אי-אפשר לפטור את הקושיה באמירה שהמציאות משקרת, אלא נדרש תירוץ אמיתי, על-פי דרכי הלימוד של התורה, המכירה במציאות החושית. ואף יש מצבים שהתורה מתרצת קושיות כאלה באמירה "נשתנו הטבעיים"⁴⁸, כי המציאות הנראית לעינינו היא הבסיס לכל התייחסות אליה.

המציאות החושית קובעת את אמיתותו של נביא

יתרה מזו: התורה מקנה למציאות החושית תוקף גדול כל-כך, עד שאותה מציאות משמשת בעבורנו **מבחן לאמיתות נבואתו של נביא**. התורה⁴⁹ קובעת ש"אפילו נפל דבר קטן (מדבריו), בידוע שהוא נביא שקר". ולכאורה, כשיש לפנינו יהודי גדול בתורה ובצדקות והוא אומר דברי נבואה, האם המציאות הגשמית, הנראית לעיני בשר, אמורה לקבוע אם הוא נביא אמת או ח"ו נביא שקר?! וכי איננו אמורים להאמין בדברי הנבואה אמונה שלמעלה מכל ספק ופקפוק, ולהעדיפה על-פני המציאות החושית?!

45) ריש חלק א סוף פרק ה.

46) אגרות קודש כרך י, עמ' קסט.

47) ראה אמונה ומדע בהרחבה. בעניין קרני האור – אגרות קודש כרך יג, עמ' קלז.

48) ראה רמ"א אה"ע סי' קנו ס"ד. מג"א או"ח סי' קע"ג סק"א. שו"ע אדה"ז או"ח סו"ס קעט.

וראה בלקוטי-שיחות כרך כג עמ' 33 ואילך ביאור לעצם השאלה איך ייתכן שעניינים הכתובים בתורה יכולים להשתנות בגלל **שואים** כי המציאות השתנתה. נקודת הביאור היא, שהעניינים עצמם, כפי שהם ברוחניות, הם נצחיים, אולם ייתכן שבהשתלשלותם למטה לא יבואו לידי ביטוי במציאות הגשמית של העולם. ובלשונו (שם עמ' 39): "כאשר חל שינוי (או ירידה) בעולם – אזי אין העניינים הרוחניים יכולים לרדת למטה במלוא שלמותם, ולכן נעשה שינוי בנוגע לפעולתם ברפואת הגוף".

49) רמב"ם הלכות יסודי התורה פרק י הלכה א.

אלא שההפך הוא הנכון – גדולתו של נביא אמת היא בכך שנבואתו מתקיימת בתוך גדר המציאות הגשמית הנראית בחושים – "הנביא כל דבריו קיימים, שנאמר כי לא ייפול מדבר ה' ארצה"⁵⁰. וכי הכוונה שהם מתקיימים ברובד של אמונה בלבד, שעלינו **להאמין** שהתקיימו! חס ושלום – דברי הנביא חייבים להתקיים בגשמיות העולם הנראית לעין-כול. אם הוא אמר שביום מסויים יֵרֵד גשם – הכוונה לגשם שיוֹרֵד בפועל, לעיני כל בשר, בעולם הזה הגשמי. ואם הנביא אמר שביום זה יֵרֵד גשם ("נבואה לטובה"⁵¹), ועינינו הגשמיות ראו שלא ירד גשם – המסקנה חדה וברורה: "בידוע שהוא נביא שקר", כי הדברים חייבים להתקיים בתוך המציאות החושית הנראית לעינינו.

ועל כן, אם אנו רוצים לתת תוקף לדברי הרבי, ולומר שלא נפל מדבריו ארצה, חלילה לנו לומר שהרבי אמר דבר מה שעל-פי המציאות החושית הנראית לעינינו הדבר לא התקיים – כי אז אנו עושים אותו רח"ל כמי שאומר דברים שלא מתקיימים. והתירוץ של אותם אנשים, שבאמת הדברים התקיימו רק עינינו לא רואות את האמת בגלל "מעשה שטן", הוא תירוץ שכולו שקר ושטות, והוא שם את רבנו ללעג ולקלס רח"ל.

ובמילים פשוטות: אם הרבי היה אומר ב"נבואה" שלא תהיה הסתלקות – כי-אז האירוע שקרה בג' תמוז תשנ"ד **לא היה קורה**, והיינו רואים את הרבי חי וקיים בגשמיות כפשוטה, גלוי לעין-כול עד עצם היום הזה!!!

אלא שהרבי לא אמר דבר כזה כלל וכלל, לא כ"נבואה" ולא כהבטחה או כהודעה חד-משמעית, אלא כתפילה וכמשאלה, ולצערנו לא זכינו שהמשאלה תתמלא, ועל כן אירעה ההסתלקות – כמציאות אמיתית, קשה וכואבת, שצריך להתמודד איתה ולהבינה (או לא), אבל לא להכחישה.

"בא הרוג לפנינו"

יש הטוענים, שבכמה וכמה עניינים רואים, שאין אנו מקבלים את תמונת המציאות כאשר היא סותרת את הכתוב בתורה. למשל, בדיני טריפות וכיוצא-בזה מוסיפים אנו לפסוק הלכה על-פי קביעות אנטומיות שנכתבו בתורה, אף-על-פי שבימינו סבורים הרופאים שמבנה הגוף ותפקוד האיברים שונה מההגדרות שנכתבו בתורה.

אולם חשוב לזכור את ההבדל היסודי בין השניים:

(50) לשון הרמב"ם שם הלכה ג.

(51) בשונה מנבואת פורענות, שיכולה להתבטל משום שהקב"ה הוא ארך אפיים ורב חסד וניחם על הרעה, או על-ידי שעשו תשובה, אבל "אם הבטיח על טובה ואמר שיהיה כך וכך ולא באה הטובה – בידוע שהוא נביא שקר" (רמב"ם שם, הלכה ד).

יש דברים שאינם נראים ברור לעינינו, ואנו נזקקים להבאת ראיות ולהסקת מסקנות בדבר מהותם, אופן פעולתם וכדומה. בעניינים כאלה איננו חייבים לקבל את הראיות והמסקנות של רופאים ואנשי מדע, שכן גם הם עצמם משנים את דעותיהם הלוך וחזור במשך השנים, וקביעותיהם אינם בבחינת מציאות גלויה לעין.

אבל לא מצאנו בשום מקום שבעניינים הנראים ברור לעיני בשר (בלי צורך להוכיח את אמיתתם על-ידי ראיות והוכחות) נסרב לקבל את תמונת המציאות ונטען שהיא דמיון ואחיזת עיניים.

דוגמה לדבר: בגמרא מובאת מציאות שבאו עדים והעידו בבית-דין שפלוני נהרג. בית-הדין לא ראה את ההרוג, ולכן הוא נאלץ לסמוך על עדותם של העדים. אם אינו מוצא בה פגם, הוא מקבלה וקובע כי האיש אכן נהרג ואשתו מותרת. אבל אם "בא הרוג ברגליו"⁵² (וכפירוש רש"י: "אותו שאמר עליו שהוא נהרג, בא חי ברגליו לפנינו") – אין עוד שום ספק וברור שהעדים היו עדי שקר.

בדברים התלויים בעדויות ובראיות – אכן יש מקום שלא לקבל את הראיות והעדויות הללו ולהעדיף להיצמד למשמעות הדברים כפי שהיא נראית על-פי הכתוב בתורה. אבל בדברים ברורים וגלויים, כמו "בא הרוג לפנינו", לא ייתכן לטעון שהמציאות היא דמיון ואחיזת עיניים. במקרים כאלה חייבים למצוא ביאור אחר (או להישאר בלא ביאור, כמו דברים רבים שאיננו מבינים), אבל הכחשת המציאות איננה תשובה אפשרית כלל וכלל.

חתימה תחת יסודות התורה

הכחשת ההסתלקות איננה דבר שטות וטעות בהשקפה בלבד, אלא היא חותרת תחת יסודות התורה, מצוותיה והלכותיה.

יסוד מוסד, המופיע אין-ספור פעמים בתורת רבנו, הוא שכאשר רוצים לדעת אם השקפה מסויימת אמיתית היא, יש לבדוק אם היא תואמת את ההלכה. שכן בתורה יכולות להיות דעות לכאן ולכאן, ו"אלו ואלו דברי אלוקים חיים", וכמו-כן יש דברים שנאמרים במישורי הרמז, הדרש או הסוד – ולא הפשט. על-כן ההלכה היא המבחן אם סברא מסויימת היא אמיתית עד עולם המעשה, כפשוטם של דברים. כי ההלכה היא אמת לאמיתה – "דבר הוי' זו הלכה".

בעניין ההסתלקות, מי שמכחיש את אמיתות המציאות הנראית לעיניים וטוען שזו אחיזת עיניים, דמיון או "מעשה שטן", אומר בחדא מחתא שהתורה אינה אמת ח"ו.

(52) בבא קמא עד, ב.

כי על-פי התורה, ברגע שעיינינו ראו את המציאות המרה שנגלתה לפנינו בג' בתמוז תשנ"ד – היה ברור כי יש כאן הסתלקות וחלים דינים והלכות מיוחדים.

לתורה ולהלכותיה יש אמות-מידה ברורות ופשוטות לקביעת מצב של פטירה. ההלכה, למשל, קובעת שצריך לבדוק אם יש נשימה, ואם מניחים נוצה ליד האף והיא איננה נעה, סימן שהאדם נפטר וחלים מיד כל הדינים הנוגעים למצב כזה.

לא נמצא רב בישראל, פוסק הלכות בפועל, שיאמר כי בג' בתמוז תשנ"ד לא חלו כל ההלכות הנוגעות למצב כזה, וממילא גם המצוות הנוגעות להתעסקות בקבורה וכו'. אם-כן, ההלכות והמצוות הללו הן פסק-דין אמת של תורת-אמת, הנקבעת על-פי המציאות הנראית לעיניים, כאשר התמלאו התנאים שקובעת ההלכה.

מי שמנסה להכחיש את המציאות שאירעה בג' בתמוז תשנ"ד, בעצם אומר שקביעת התורה שיש כאן הסתלקות – אינה אמת; שההלכות שהתורה קבעה כי הן חלות במצב כזה – אינן חלות כלל וכלל; שמצוות התורה הנוגעות לקבורה וכו' – לא היו ולא נבראו (ואולי להפך, שמי שעסקו בקבורה וכו' עשו זאת לאדם חי!).

הלוא כל בר-דעת מבין, שאולי מוטב להגדיר זאת כשיגעון וכדברי הבל ורעות-רוח, שאם-לא-כן ניאלץ לראות בדברים אלה דברי כפירה בתורה, בפסקיה, בהלכותיה ובמצוותיה. אין כאן אפוא לא 'אמונה טהורה' ולא 'התקשרות אמיתית', אלא ערעור יסודות התורה וההלכה, שעליהם בית-ישראל עומד.

ויש להאריך עוד במשמעות המסוכנת של ההשקפות האלה, החותרות תחת יסודות התורה וההלכה, והבונות מגדלים פורחים באוויר – נגד התורה ונגד מצוותיה.

לסיכום: המציאות החושית היא מציאות אמיתית על-פי התורה, וממנה נגזרות הלכות של תורת-אמת. הכחשת המציאות אין לה שום יסוד בתורה, והיא אף חותרת תחת יסודותיה. מעולם לא מצאנו התמודדות עם שאלות קושיות על-ידי הכחשת המציאות.

ה. 'חידוש' שלא היה כמותו בדברי ישראל

מאיפה בכל-זאת צצו אותן השקפות ועל מה הן מתבססות?

בראש ובראשונה יש להוציא מתוך מסגרת הדיון טיעונים ואסמכתאות שכל-כולם אחיזת עיניים והטעיה, אבל אנשים תמימים נופלים ברשתם. הכוונה להסתמכות על

מאמרי חז"ל כמו "יעקב אבינו לא מת"⁵³, "לא מת משה"⁵⁴, "דוד מלך ישראל חי וקיים"⁵⁵, וכמו-כן ההתבטאויות של הרבי לאחר הסתלקות כ"ק אדמו"ר הריי"צ.

יש בהחלט מקום לדון במשמעותן האמיתית של התבטאויות אלה, ולהגדיר בדיוק את עניינן⁵⁶. ברור לגמרי שאין הן מכחישות את עניין ההסתלקות כפשוטה. הרבי עוסק בכך בהרחבה בשיחותיו הקדושות, ומבאר באיזה מובן נשארו הצדיקים הגדולים הללו "חיים" גם לאחר הסתלקותם. בשום מקום אין אפילו שמץ של מקום לסבור שביטויים אלה באו לשלול חלילה את המציאות במובנה הפשוט.

אולם במסגרת שלנו הדיון הזה מיותר לחלוטין. לנו חשוב לשאול בצורה ישירה ופשוטה ביותר:

- יעקב אבינו, אף-על-פי ש"לא מת", האם יש לו קבר במערת-המכפלה?
- משה רבנו, ש"לא מת", האם יש לו יום של יאר-צייט בז' באדר?
- דוד, ש"חי וקיים", האם אנו אומרים עליו "זכותו יגן עלינו" (כמו ב"יהי רצון" של התהילים: "כאילו אמרם דוד המלך בעצמו זכותו יגן עלינו"⁵⁷)?
- אדמו"ר הריי"צ, האם הרבי הלך לציונו הק', אמר עליו קדיש, הורה להדליק נר ביום ההילולא שלו וללמוד משניות, וכתב על כל ספר וקונטרס שלו ובאלפי אגרות שבהן הזכיר את שמו – את התארים 'זצוקללה"ה נבג"מ זיי"ע'?

ובכן, אם אלה האסמכתאות ואין כאן שום דבר חדש, אלא אימוץ מלא של המקובל בעם-ישראל לגבי צדיקים גדולים – הרי על כך אין שום ויכוח. ודאי ונדאי שאף אנו אומרים שהרבי נשיא דורנו חי וקיים, ולא עזב ח"ו את צאן מרעיתו, וגם לאחר ההסתלקות הוא מרעיף מברכותיו ומנהיג את כלל ישראל ואת אנ"ש בפרט וכו'. אלא שאמונה אמיתית זו אינה סותרת את החובה והזכות להשתטח על הציון הקדוש, לנהוג מנהגי יום ההילולא ולכתוב את התארים המתאימים במציאות זו – ממש כפי שנהג הרבי לגבי חותנו הריי"צ (ועוד נדון בכך בהמשך), ואדרבה, דווקא האמונה הזאת מחייבת את כל ההנהגות הללו.

(53) תענית ה,ב.

(54) סוטה יג,ב.

(55) ראש-השנה כא,א.

(56) ראה גם 'פרדס חב"ד' גיליון 11, מאמר "יעקב אבינו ע"ה לא מת – היבטים ומשמעויות" (עמ' 217).

(57) ראה שיחת ליל הושענה רבה תשמ"ט (התוועדות תשמ"ט כרך א, עמ' 190): "מכיוון שמבקשים זאת מדוד מלך ישראל, בוודאי שיזכותו יגן עלינו – עליו ועל כל אלה שאומרים יחד עמו, ובפרט כשאומר תהילים בחיות ובהתלהבות".

אולם אמרנו שהשימוש באסמכתאות אלה הוא אחיזת-עיניים והטעיה, כי כאן לא מסתפקים באותה התייחסות המקובלת בעם-ישראל לגבי יעקב אבינו, משה רבנו ודוד המלך, וכן בהתייחסות של הרבי לאדמו"ר הרי"צ, אלא מציאים דבר חדש לגמרי, שלא היה כמותו בכל דברי ימי ישראל – "חי וקיים בגוף גשמי כפשוטו ממש", באופן ששוללים את הציון הקדוש, את כל עניין ההסתלקות, את עניינו של יום ההילולא והמנהגים החלים בו, ומקפידים לכתוב 'שליט"א' אחר שמו של רבנו ולאחל לו ימים טובים וארוכים.

אז ממה-נפשך, אם טוענים שלא הומצאה כאן 'תורה חדשה' ושבעצם ממשיכים ללכת בנתיב הסלול של תורתנו הקדושה, כי-אז יש ללכת לציון הקדוש ולנהוג מנהגי יום ההילולא וכיוצא-בזה; ואם טוענים שאין ללכת לציון הקדוש, ואין מציאות של יום ההילולא, ושאסור לכתוב 'זי"ע' אלא דווקא 'שליט"א' – לפחות יש לומר ביושר שאין לכך שום אסמכתא בדברי ימי ישראל, ולא להיתלות בדבריהם הקדושים של חז"ל על יעקב אבינו ומשה רבנו ודוד המלך, או בשיחותיו של הרבי על כ"ק אדמו"ר הרי"צ, שאין בהם לא שורש ולא ענף להתנהגות מוזרה זו, שכל-כולה פרי המצאתם של כמה אנשים בשנים האחרונות, בבחינת 'תורה חדשה מאיתכם תצא'.

אם-כן, מאיפה צמחה השקפה זו, שמביאה עמה חידוש גדול כל-כך במעשה בראשית – הכחשה מוחלטת של ההסתלקות והכרזה בקול גדול, הלכה למעשה, ש"הרבי חי וקיים בגוף גשמי כפשוטו ממש"?

האומנם "כבר היה לעולמים"?

אחת הטענות שמשמשות להצדקת השקפה זו אומרת ש"כבר היה לעולמים": גם כשמשה רבנו עלה להר-סיני כדי להביא את התורה, בא השטן וערבב את העולם ובני-ישראל סברו שראו את משה מת, ובגלל זה עשו את העגל. אולם בני לוי לא האמינו למראה העיניים, ואמונתם במשה רבנו הייתה ללא סייג, ולכן לא נטלו חלק בעגל ובמחולות.

אלא שעיון קל במהות הדברים מעלה עד כמה יש כאן הפיכת היוצרות:

לבני-ישראל בזמן משה לא היה שום בסיס יציב ואמיתי, על-פי התורה, לקבוע שמשה רבנו מת, וכפי שהם עצמם אומרים: "כי זה משה האיש... לא ידענו מה היה לו"⁵⁸. הגמרא⁵⁹ אומרת שהשטן "הראה להן דמות מיטתו". כלומר, הם הלכו שבי אחר דמויות וחזיונות-תעתועים.

(58) שמות לב,א.

(59) שבת פט,א.

רש"י⁶⁰ אף מוסיף: "כמין דמות משה הראה להם השטן שנושאים אותו באוויר וקיע השמים". כלומר, זו הייתה מציאות שכולה ב"שמים", בעולם הרוח – לא מציאות ממשית בעולם הזה הגשמי. לא הייתה לפניהם שום מציאות אמיתית, באמות-מידה הלכתיות, שעל-פיה נקבעים דברים. וכי פוסקי הלכה היו מתירים את ציפורה אשת משה על סמך אותה "דמות מיטתו"?

הרי שדווקא המקרה הזה מוכיח עד כמה אסור ללכת שבי אחר רעיונות, סברות ודמיונות, שאינם קשורים למציאות אמיתית. כל-כולו של חטא העגל נבע מכך שבני-ישראל החליטו שמשה רבנו מת, בניגוד למציאות הנראית בעיניים (שהרי לא הייתה להם שום ראיה מהמציאות הגשמית לכך) – אך ורק על סמך סברות ודמיונות.

לכן ברור שכל העניין שם היה מעשה שטן ועצת היצר, ולא הייתה שם שום שאלה של אמונה מול מציאות, אלא של אמונה בתורה ובכלליה מול פיתוי היצר ודמיונות תעתועים (ועוד: אם באמת משה רבנו מת – היה עליהם להתאבל ולקרוע קריעה, ולא לצאת במחולות!).

לעומת זאת, בענייננו, המציאות הפוכה לגמרי:

(א) לא זו בלבד שהרבי לא אמר שלא תהיה הסתלקות, אלא הכין את עצמו לזה בפרטי-פרטים (כפי שיפורט להלן) – אף שבו-בזמן עשה מאמצים עצומים כדי שמשיח-צדקנו יבוא תיכף ומיד, וממילא ייחסכו העניינים הללו.

(ב) ועיקר: כאן הייתה מציאות ברורה של הסתלקות ולא "דמות מיטתו" וכיוצא-בזה. זאת מציאות שעל-פיה נפסקות הלכות בתורת אמת, ועל-כן ברור שזו מציאות אמיתית, שמחייבת אותנו להתנהג כפי שקובעת התורה במצבים כאלה, ולא להמציא המצאות וסברות שהמציאות הנראית לעיניים היא 'מעשה שטן' ו'אחיזת עיניים'.

המוני החסידים, בראשות הרבנים, המשפיעים, השלוחים וכו', שקרעו קריעה וליוו את ארונו של רבנו, והולכים להשתטח על הציון הקדוש בכל הזדמנות, ובמיוחד ביום ההילולא ג' בתמוז – מתנהגים בדיוק כפי שתורת משה מצפה מהם, וכפי שהרבי רוצה שיתנהגו. מי שמנסה לטעון שבהנהגתם זו כמוהם כערב-רב שעשו את העגל⁶¹ – הרי מלבד החוצפה הנוראה שבכך, והפגיעה החמורה בכבוד הרבנים והמוני החסידים

60) בפירושו לתורה שמות שם.

61) ולפלא שאינם חשים כי בטענה זו הם קובעים כי כל חסידי חב"ד 'נכשלו' ולא עמדו בניסיון. שהרי בתקופה הראשונה לאחר ג' תמוז תשנ"ד הלכו כולם, ללא יוצא מן הכלל, לציון הקדוש, ולא נמצא אותו 'שבט לוי', שכביכול 'עמד בניסיון'. ההשקפה של הכחשת ההסתלקות והחרמת הציון הקדוש התפתחה רק מאוחר יותר. האומנם כולם לא עמדו בניסיון?

ורבבות יהודים יראים ושלמים מכל החוגים, כידוע ומפורסם, הלוא הם שמים אור לחושך וחושך לאור ומגיעים לבלבול-הדעת עד כדי אובדן כל חוש הבחנה.

[ואגב, על-פי השיטה הזאת, שהמציאות הנראית לעיניים אינה אמיתית, היו צריכים בני לוי לטעון שמשה רבנו ירד בפועל מן ההר והביא עמו את הלוחות, והעובדה שלא רואים זאת היא מעשה שטן ואחזות עיניים... למרבה הפלא הכירו גם הם במציאות, ולא טענו שמשה רבנו אכן ירד מן ההר, אלא אמרו שכנראה לא הבינו אל-נכון את דבריו על מועד שובו!].

ובכל-זאת, מניין באה אותה טעות תמוהה ומוזרה?

לסיכום: "יעקב אבינו לא מת" – אבל לא שמענו שמישהו ישלול את קברו במערת-המכפלה. גם על "דוד מלך ישראל חי וקיים" אומרים "זכותו יגן עלינו". על-כן זו הטעיה להסתמך על מקורות אלה כדי להצדיק את הכחשת ההסתלקות והחרמת הציון הקדוש.

ו. מקורותיה של השקפת "חי וקיים כפשוטו ממש"

בעלי השקפה זו מבססים אותה על הנחה (מוטעית, כפי שיתברר בהמשך) כי הרבי אמר באופן ברור וחד-משמעי שלא תהיה (או שלא יכולה להיות) מציאות של הסתלקות, ומכאן שגם אם ראינו זאת בעינינו, אין זו מציאות אמיתית.

היכן אמר הרבי דברים כאלה? על כך מביאים ציטוטים שונים משיחות הקודש, ובעיקר את אלה דלהלן:

(א) בשבת פרשת בא תשנ"ב ובימים הסמוכים לה דיבר הרבי על "החידוש דדורנו – הדור התשיעי – לגבי כל הדורות שלפני זה, עד לדור שלפני זה (דור השמיני)", ובתוך הדברים אמר⁶²:

"מכיוון שהגאולה לא באה אז בפועל, ה'בא אל פרעה' (הגילוי ד'אתפריעו כל נהורין' למטה) לא היה בתכלית השלימות כנשמה בגוף בריא (היתה הסתלקות הנשמה מן הגוף, וגם הנשמה בגוף היתה כמצב ש'הדיבור הוא בגלות' וכו'); מה שאין כן בדורנו זה – הדור האחרון לגלות ודור ראשון לגאולה – נעשה תיכף

(62) התוועדות תשנ"ב כרך ב, עמ' 148.

ומיד 'נתלו המאורות', שלא זו בלבד שלא חסר ח"ו במאורות הגדולים לגילוי תורה שבכתב ותורה שבעל-פה, אלא אדרבה – נוספת שלימות נעלית יותר... באופן שכנשמות כגופים מקבלים בפנימיות 'אתפריעו כל נהורין' ש'נתלו' עתה, על-ידי זה שמושיח צדקנו בא מיד".

לכאורה נאמר כאן בפירוש שבדורנו זה לא תהיה הסתלקות (כפי שהיתה בדור הקודם) אלא זוכים לקבל את הגאולה "כנשמות בגופים".

ב) בשיחת ש"פ שופטים תנש"א מדבר הרבי באריכות על ענין ה'שופטים' ו'יועצים', ועל הצורך לקבל ולקיים את ההוראות של נביא הדור ושופט ויועץ הדור, ובהמשך לזה הוא אומר⁶³ שנשיא הדור הוא:

"על דרך אבן השתייה – שנמצאת במקום מסויים בעולם הזה הגשמי, וקיימת תמיד בלי שינויים (אפילו לא השינוי של גניזה, כמו הארון שנגנז וכיוצא בזה), על דרך כמו ששופט ונביא קיים (נצחי) בכל דור (בתור סימן לגילוי אלקות בעולם באופן תמידי) – שממנה הושתת כל העולם כולו".

מכאן נובעת המסקנה, לטענתם, שלא יכולה להיות אפשרות של גניזה בנשיא הדור, אלא הוא חי וקיים כפשוטו ממש.

ג) בלקוטי שיחות (כרך כו)⁶⁴, מבאר הרבי מדוע דווקא אצל משה רבנו נאמר הלשון "לא מת" (בתרגום חופשי):

"מאחר שמידתו של משה היא מידת האמת, הרי חייו גם כפי שהיו קשורים עם גשמייות העולם, לא יכולה להיות בהם מיתה והפסק; זה נשאר עניין נצחי גם בגשמייות העולם הזה.

"והז"ל אומרים 'אתפשמותא דמשה בכל דרא ודרא' – שנשמת משה מתלבשת ב'חכמי הדור עיני העדה' שבכל דור ודור, ובמיוחד בנשיא הדור, שאין דור שאין בו כמשה' (חייב להיות 'משה' בכל דור ודור שבו מלובשת נשמת משה).

"וואף-על-פי שאין זה גופו של משה – אבל מאחר ש"חיי הצדיק אינם חיים בשריים כי אם חיים רוחניים", על כן החיים של משה אינם החיים הבשריים של גופו, אלא החיים הרוחניים של נשמתו; וחיו הרוחניים נשארים נצחיים בעולם הזה הגשמי על-ידי שהם מתלבשים בגופו של נשיא הדור שבכל דור ודור".

(63) ספר השיחות תנש"א כרך ב, עמ' 794. כאן הובאו הדברים בתרגום ללה"ק.

(64) עמ' 7.

על-פי שיחה זו, טוענים הללו, חייב נשיא הדור להיות אדם בשר ודם שחי בגשמיות בעולם הזה הגשמי, ומכאן מסקנה חד-משמעית – ההסתלקות אינה אלא אחיזת עיניים.

על זה אפשר להוסיף את המבואר בתניא⁶⁵: "בכל דור ודור יורדין ניצוצין מנשמת משה רבנו עליו השלום ומתלבשין בגוף ונפש של חכמי הדור עיני העדה". הרי שההתלבשות של נשמת משה היא "בגוף ונפש" של אדם חי בעולם הזה הגשמי.

האם קביעה ברורה או ביטחון בביאת המשיח?

הציטוטים הללו מתחלקים לשני סוגים: סוג אחד – אמירות שמהן אפשר להבין כי הרבי הודיע בבירור כי לא תהיה אצלו הסתלקות. סוג שני – התבטאויות שמהן משמע כי לא ייתכן שהדור יישאר ללא נשיא חי וקיים בגוף גשמי.

על הסוג הראשון נשיב ונאמר, שזאת פשוט טעות בהבנה – אין בכל ההתבטאויות הנ"ל שום הודעה ברורה או קביעה חד-משמעית, ובוודאי לא "נבואה", שלא תהיה הסתלקות. כל ההתבטאויות הללו נאמרו כתפילה וכמשאלה, או כהבעת ביטחון בגאולה שבאה תיכף ומיד, שאז נכנסים מיד ל"חיים נצחיים". דבר זה מוכח בצורה הברורה ביותר משיחות הקודש עצמן, עד שאין שום אפשרות לפרש את הדברים אחרת.

די לנו לראות זאת באותה שיחה עצמה שהובאה לעיל (שיחת ש"פ בא תשנ"ב, אסמכתא א' הנ"ל). הרבי אומר שם דבר אחד פשוט, שאותו אמר למעשה מרגע קבלת הנשיאות – שהדור שלנו הוא דור הגאולה. הרבי חי יום-יום ושעה-שעה מתוך אמונה וביטחון בביאת משיח-צדקו תיכף ומיד ממש, וביטא אותה בכל הזדמנות. אף כשכבר עמדו דקות ספורות לפני תפילת מנחה לאחר ההתוועדות בשבת-קודש, עדיין ביטא את ביטחונו, תקוותו וציפייתו כי נתפלל מנחה בבית-המקדש בירושלים.

בשנים תשמ"ז-תשנ"ב נעשו ההתבטאויות הללו חזקות יותר ותכופות יותר, אבל במהותן יש כאן אותו דבר – ביטוי מהותו המיוחדת של דורנו, הדור האחרון לגלות והדור הראשון לגאולה.

אומר הרבי, שזה החידוש של דורנו לעומת הדורות הקודמים – בדורות הקודמים הגאולה לא באה, ואילו בדור שלנו היא תבוא. הרבי אומר זאת במפורש בתחילת הקטע שמצטטים ובסופו. הבא נביא אותו שוב, תוך הדגשת המילים בקשר לגאולה:

65) פרק ב ובעיקר בפרק מב.

"מכיוון שהגאולה לא באה אז בפועל, ה'בא אל פרעה' (הגילוי ד'אתפריעו כל נהורין' למטה) לא היה בתכלית השלימות כנשמה בגוף בריא (היתה הסתלקות הנשמה מן הגוף, וגם הנשמה בגוף היתה כמוצב ש'הדיבור הוא בגלות' וכו'); מה שאין כן בדורנו זה – הדור האחרון לגלות ודור ראשון לגאולה – נעשה תיכף ומיד 'נתלו המאורות', שלא זו בלבד שלא חסר ח"ו במאורות הגדולים דגילוי תורה שבכתב ותורה שבעל-פה, אלא אדרבה – נוספת שלימות נעלית יותר... באופן שכנשמות בגופים מקבלים בפנימיות 'אתפריעו כל נהורין' ש'נתלו' עתה, על-ידי זה שמשיח צדקנו בא מיד".

הרבי אומר אפוא בפירוש שכל זה תלוי בביאת משיח-צדקנו תיכף ומיד. לו משיח-צדקנו היה בא מיד, אכן לא הייתה מתרחשת ההסתלקות, והיינו נכנסים לגאולה "כנשמות בגופים". לצערנו ולדאבונו, לא זכינו לקיום ציפיותו ומשאלתו זו של הרבי, ומשיח-צדקנו לא בא מיד, וממילא לא זכינו גם לשאר הדברים.

מי שמתעקשים לראות בדברים אלה דברי 'נבואה' ודאיים עושים בעצם 'פלגין דיבורא'. הרי באותה נשימה הרבי אומר שבניגוד לדור הקודם ש'הדיבור הוא בגלות', הרי כאן לא יהיה "באופן ד'כבד פה'", אלא יהיה שפע של גילוי התורה שבכתב ושבעל-פה, ובמילים פשוטות – שפע של שיחות-קודש מהרבי. מכאן אמורה לבוא מסקנה שבכ"ז אדר-א תשנ"ב גם לא הייתה פגיעה בעניין הדיבור, ומה שראינו היה אף הוא אחיזת עיניים, שכן באמת לאמיתו המשיך הרבי להתוועד ולומר שיחות בשפע!

ולמה לקטוע את ה'נבואה' בעניין "שמשיח צדקנו בא מיד", ושזה "נעשה תיכף ומיד", ולא לומר שגם זה התקיים ואכן משיח-צדקנו בא מיד תוך כדי אמירת השיחה?

אלא מאי, ברור לכל אחד כי לא נאמרה כאן שום 'נבואה ודאית' אלא הבעת אמונה וביטחון וציפייה ותקווה לביאת הגאולה תיכף ומיד ממש. בדיוק כך יש להבין את הדיבורים (הן בשיחה זו והן בשיחות רבות אחרות אחרי הסתלקות הרבנית בשנת תשמ"ח) בעניין המעבר ל"חיים נצחיים בלי הפסק בינתיים", שזו הבעת ביטחון ואמונה ותפילה, כדי שאכן נזכה שכך יהיה. לדאבון ליבנו, לא זכינו.

וזו גם כוונת אריכות הדיבור בשיחה זו⁶⁶ על כך שאצל אדמו"ר הריי"צ היתה פגיעה ביכולת הדיבור, מה שאין כן בדורנו זה הדיבור הוא בשפע רב. כל בר-דעת הבין כעבור כמה שבועות למה רמזו דברי קודשו אלה של הרבי, שהרגיש את העתיד לקרות אחרי כ"ז אדר-א וניסה למנוע זאת בדיבוריו הקדושים על כך שבדורנו הדיבור יהיה

(66) לעיל שם עמ' 146-147.

בשפע ובהרחבה (ומפורסמת הנהגה מסוג זה הן אצל הרבי והן בצדיקים בדורות עברו).

כהמחשה נוספת לכך נביא קטע משיחת ש"פ שמות תשנ"ב, שבועיים קודם לכן⁶⁷, והבה נראה אם מישוהו מוכן ללמדה כ'נבואה ודאית'. אומר שם הרבי:

"במכל שכן וקל וחומר בדורנו זה ובזמננו זה, לאהרי שסיימו הכל (כנ"ל), ישנה ההבטחה גמורה בתורה, שבטח יהיה (תזכור את יום צאתך מארץ מצרים) כל ימי חיך. . להביא לימות המשיח,

"ובפשטות – שלא זקוקים להפסק ח"ו בין 'כל ימי חיך' ו'ימות המשיח' (כמו שהיה אצל בני-ישראל בכל בדורות שלפני דורנו זה), אלא 'כל ימי חיך' דכל אחד מבני-ישראל, חייו הגשמיים כנשמה בגוף, כוללים בפשטות (גם) 'ימות המשיח' בלי הפסק, מכיוון שהגאולה באה תיכף ומיד ממש ברגע זה ובמקום זה".

אם מקבלים את הדברים כ'נבואה ודאית', הרי נאמר כאן באופן המוחלט ביותר ("הבטחה גמורה בתורה") שבניגוד למה שהיה בדורות שלפני זה (שיהודים הסתלקו מן העולם) הרי עכשיו **"כל אחד מבני-ישראל"** לא יהיה אצלו הפסק בין החיים בזמן הזה לימות המשיח. ומכאן מסקנה מתבקשת – שכל מי שהיה חי בעת אמירת השיחה הזאת לא נסתלק מן העולם והוא חי וקיים, ואם ראינו אחרת – זה מעשה שטן ואחיזת עיניים...

אלא ברור לכול שלא נאמרו כאן 'נבואות ברורות' או 'הבטחות חד-משמעיות' אלא זה סגנונו של רבנו ברצותו לפעול שפע וברכה ואריכות ימים ושנים טובות לעם-ישראל, והעיקר – את ביאת משיח-צדקנו. וכפי שהוא אומר בפירוש מיד בהמשך הדברים, שכל זה יקרה **"מכיוון שהגאולה באה תיכף ומיד ממש ברגע זה ובמקום זה"**.

לצערנו, הגאולה לא באה "תיכף ומיד ממש ברגע זה ובמקום זה", ועל-כן גם לא נתמלאה התקווה שכל בני-ישראל לא יהיה אצלם הפסק בין החיים בזמן הזה לבין ימות המשיח, אלא היו כמה וכמה מבני-ישראל שנפטרו מן העולם מאז אמירת אותה שיחה והם ממתנים עכשיו ל'הקיצו ורננו שוכני עפרי'.

ואם ברור לכול שכך ולא אחרת יש ללמוד את השיחות הללו ואת כל הביטויים כגון זה, מדוע החליטו פתאום לראות באותו סגנון דיבור, כשהדברים רומזים לחייו של הרבי עצמו, דבר שונה לחלוטין ו'נבואה ברורה' שאינה חוזרת ריקם, עד כדי הפיכת המציאות לאחיזת-עיניים?

(67) שם עמ' 106.

באו לתרץ ונמצאו מחזקים את הקושיה

בסוג השני של הציטוטים יש לכאורה קושיה אמיתית: הרבי אומר (ולמעשה הדברים נאמרים גם בתניא ואף בדברי חז"ל) שבכל דור ודור חייב להיות אדם חי, שהוא נשיא הדור ו'אתפשטותא דמשה' של הדור. אם-כן, איך אפשר לקבל מצב שנשיא הדור אינו חי בגוף גשמי?

כדי להתמודד עם הקושיה הזאת הומצא הרעיון של הכחשת המציאות. לאמור: הואיל והמציאות יוצרת קושיה גדולה, הבה נכריז בקול גדול שהמציאות משקרת וממילא לא תהיה שום קושיה...

אלא שתשובה זו (בנוסף להיותה מנוגדת לכללי התורה, כפי שהוסבר לעיל, ובלתי מתקבלת על הדעת) אינה מתרצת למעשה שום דבר, והיא אף יוצרת קושיה חזקה פי כמה וכמה.

וכי כשאומרים שבכל דור ודור צריך להיות נשיא הדור, אדם חי בגוף גשמי, הכוונה היא שאנחנו נגיד שיש אחד כזה – אבל איש לא יראה אותו? הבה ניטול את הציטוט מש"פ שופטים תנש"א וניווכח כי דווקא משם מוכח שרעיון כזה מופרך לחלוטין.

הרבי אומר שם, שנשיא הדור הוא "על דרך אבן השתייה – שנמצאת במקום מסויים בעולם הזה הגשמי, וקיימת תמיד בלי שינויים (אפילו לא השינוי של גניזה, כמו הארון שנגנז וכיוצא בזה)".

כלומר, עניינו של נשיא הדור שהוא גלוי לעין-כול, ונמצא "במקום מסויים בעולם הזה הגשמי" – מקום ידוע וברור, כשם שהכול יודעים היכן נמצאת אבן-השתייה. הרבי אף מוסיף, שאין בו שינוי של 'גניזה', שפירושו – שהוא מוסתר ונעלם⁶⁸, אלא הכול יודעים היכן הוא ויכולים לבוא אליו ולראותו.

שהרי מה ההבדל בין הארון לבין אבן השתייה? האם הארון אינו קיים בגשמיות כפשוטו? ודאי שהוא קיים. אלא מה, הוא גנוז ומוסתר במקום נעלם כלשהו, איננו יודעים היכן הוא ואין ביכולתנו לראותו. לעומת זאת, אבן השתייה נמצאת במקום ידוע בהר-הבית בירושלים, והיא גלויה לעיני כל מי שבא לשם. על-פי זה, הרי הרבי צריך להימצא באופן גלוי לעין-כול, כמו אבן השתייה!

נשאל אפוא את בעלי השקפת "חי וקיים כפשוטו ממש", האם הרבי הוא כמו הארון או כמו אבן השתייה? הלוא גם לטענתם הרבי הוא כמו הארון בלבד, שאמנם

68 ראה לקוטי-תורה ראה לבב, בפירוש מאמר חז"ל "כי טוב לגנוז": "שהוא בבחינת הסתר והעלם מאד". זוהי גניזה – דבר מוסתר ונעלם.

קיים בגשמיות אבל איש אינו יודע היכן הוא ואיש אינו יכול לראותו. וכך גם הרבי, לשיטתם, חי וקיים באופן נסתר ונעלם. והרי זה כמו הארון ולא כמו אבן השתייה, הגלויה לעין-כול!

נמצא אפוא שהמצב הנוכחי אינו מסתדר לחלוטין דווקא אליבא דהשקפת "חי וקיים כפשוטו ממש". מה הרוויחו אם-כן בעיקום המציאות ובהפיכתה לאחיזת עיניים? הלוא אין להם שום תשובה לקושיה, איך זה שנשיא הדור אינו גלוי כמו אבן השתייה, וממילא הקושיה הזאת היא במלוא תוקפה דווקא לשיטתם!

אדרבה, אנו אומרים שנשיא הדור אכן נמצא "במקום מסויים בעולם הזה הגשמי" – בציון הקדוש. שם הוא נמצא, כמו אבן השתייה שמקומה ידוע, והמוני בית ישראל באים לשם, נכנסים פנימה כמו שהיו נכנסים לייחידות' לחדרו הק', שולחים מכתבים למקום זה דווקא, ושופכים את ליבם ורואים ישועות. לעומת זאת, לשיטת מכחישי ההסתלקות ומחרימי הציון הקדוש, הרבי גנוז ונעלם ואיש אינו יודע היכן מקומו.

(אלא אם-כן יאמרו, שגם זה חלק מאחיזת העיניים, ושבעצם כלנו רואים את הרבי ושומעים את שיחותיו, ורק נדמה לנו שאיננו רואים ושומעים. אבל דומה שלשיא כזה של אבסורד גם הם עדיין לא הגיעו).

כלפי מי כוונה השיחה?

אך האמת היא, שמשחת ש"פ שופטים תנש"א אין שום קושיה, כי מלכתחילה הרבי מדבר בה על כ"ק אדמו"ר הרי"צ! הוא מציין בפירוש כמה וכמה פעמים במהלך השיחה כי נביא הדור ושופט הדור ויועץ הדור הוא כ"ק אדמו"ר הרי"צ. וראו זה פלא – הרבי אומר שנשיא הדור (אדמו"ר הרי"צ) קיים קיום נצחי כמו אבן השתייה, ובאותה שעה הולך לציונו הקדוש ואומר קדיש ביום ההילולא שלו. מניין אפוא צץ הפירוש המעוות, כאילו התבטאות זו שוללת את עניין ההסתלקות?

[ואף שחסידים רגילים להחיל את כל מה שאומר הרבי על חותנו אדמו"ר הרי"צ – עליו עצמו, הרי זו 'הנחה' נכונה וטבעית של חסידים, אבל אין זה מוציא מפשוטם את דברי הרבי, המכוונים כלפי חותנו הרי"צ⁶⁹].

69) וכדאי להזכיר כאן, שלאחר אותה שיחה פורסם במאמר הראשי ב'שיחת השבוע' (גיליון 244) ש"יש נביא בישראל", הלוא הוא הרבי, שצריך לשמוע בקולו ולציית להוראותיו, עד הנבואה העיקרית "הנה זה (משיח) בא". מזכירו של הרבי, הרה"ח רי"ל גרונר שי', התקשר לאחר מכן ואמר שהרבי הגיב על כך בתרעומת: "מה הם כותבים?! וכי זיברתי על עצמי?! והלוא זיברתי על חותני!". אין זה משנה כיצד מפרשים תגובה זו של הרבי, אבל היא מעידה על מי הוא, מצידו, כיוון את דבריו].

והכוונה היא – בעיני הרבי, קיומו הנצחי של כ"ק אדמו"ר הריי"צ ("נשיא דורנו" בלשונו) בא לידי ביטוי באוהל הק', שם הוא נמצא כמו אבן השתייה "במקום מסויים בעולם הזה הגשמי". כמו-כן אין בזה עניין של 'גניזה', אלא הכול יודעים היכן נמצא כ"ק אדמו"ר הריי"צ – באוהל הקדוש, ומשם הוא משפיע את ברכתו והשפעותיו לכל הדור.

זו כוונת דברי הרבי, ומשמעות זו משתלבת בתוכן הכללי של השיחה, שבה הרבי מדגיש את נצחיות פעולתו והשפעתו של כ"ק אדמו"ר הריי"צ, ומדבר על האותות והמופתים שלו ("כפי שראינו ורואים בהמשך קיום ברכותיו"⁷⁰), ועד שהוא מגדיר את התקופה שלאחר הסתלקותו בשנת התשי" – "תקופה חדשה בפעולתו ועבודתו"⁷¹.

[ושוב, ודאי **שעבורנו** "נשיא דורנו" הלוא הוא הרבי, וה"תקופה חדשה" אחרי תשי" היא תקופת נשיאותו של הרבי, וכך אנו מתייחסים לכל התבטאות מסוג זה. זו זכותנו, כחסידים, לאמץ כל התבטאות של הרבי כלפי חותנו ולהחיל אותה עליו. אבל אין בכך לשנות את העובדה שדברי הרבי, **מצידו**, מתייחסים כלפי חותנו אדמו"ר הריי"צ, וזו כוונת דבריו כפי שהם נאמרים **על-ידו**].

נמצא אפוא, שעל-פי הפירוש האמיתי בכוונת הרבי בשיחתו אין שום קושיה (כי מלכתחילה נאמרו הדברים על אדמו"ר הריי"צ לאחר הסתלקותו, והציון הקדוש אינו עניין של "גניזה" אלא בדיוק להיפך), ואילו מי שנוטלים ביטויים אלה ובונים מזה שיטה של הכחשת ההסתלקות והחרמת הציון הקדוש – יוצרים בכך למעשה את הסתירה החזקה ביותר לשיטתם.

נשיא הדור – "שאפשר לראותו ולשמוע אותו"

גם ההסתמכות על הנאמר בלקוטי שיחות כרך כ"ו (אסמכתא ג) אין בה שום בסיס להשקפה הנ"ל, אלא בדיוק להיפך. הרבי מסביר שם (על בסיס דברי המדרש "אין דור שאין בו כמשה"), שנצחיות חייו של משה רבנו באה לידי ביטוי ב"אתפשטותא דמשה בכל דרא ודרא" – נשמתו של משה מתלבשת ב"חכמי הדור עיני העדה שבכל דור ודור, ובמיוחד בנשיא הדור". ולכן "חייב להיות 'משה' בכל דור ודור שבו מלובשת נשמת משה".

ואכן, זה הסדר שקיים בכל הדורות, שבכל דור ודור חי יהודי שהוא ה'אתפשטותא דמשה' שבדור, והוא נשיא הדור, ודרכו עוברת התורה מדור מדור – "משה קיבל תורה

(70) שיחת שופטים תנש"א שם סעיף י"א.

(71) שם הערה 133.

מסיני ומסרה ליהושע וכו'". על-כן באים הללו וטוענים ש"הרבי חי וקיים בגוף גשמי" – שכן "חייב להיות 'משה' בכל דור".

טענה זו נועדה, כביכול, ליישב את העובדה שעכשיו אין לנו את המציאות הפשוטה של נשיא-הדור החי בגשמיות, כפי שהיה בכל דור. איך מתמודדים עם השאלה? **אומרים** שהוא חי בגוף גשמי.

אבל ככלות הכול, אלה מילים ריקות מתוכן, שכן משמיעי טענה זו מתעלמים **ממשמעות** קיומו של 'משה' בכל דור ודור. וכי הכוונה **שעלינו להאמין** שיש 'משה' בכל דור, אבל איש אינו יכול לראותו ולשמוע את תורתו? ברור שהכוונה היא – שיש אדם חי, שהכול יכולים לראותו ולשמוע את דבריו.

כך מגדיר זאת הרבי במילים מפורשות⁷² (ההדגשה שלנו):

"אלקות מתגלה ל'איש' למטה, נשמה בגוף, ומתלבשת בו ובייחוד נפלא, עד לדוגמת משה שהוא 'איש האלוקים', איש שאפשר לראותו ולשמוע אותו".

במילים פשוטות: כשאומרים ש"חייב להיות 'משה' בכל דור", הכוונה לאדם חי במובן הפשוט והגלוי של הדברים, אדם שהכול יכולים לראותו ולשמוע את דבריו. לא מתכוונים ל'קיום' שכולו אמונה – שעלינו **להאמין** כי הוא קיים – אלא לקיום שנתפס בחושי הראייה והשמיעה הגשמיים **שלנו**.

ומכיוון שאליבא דכולי-עלמא אין זו המציאות, הרי אין להם שום תירוץ והסבר כיצד יכול להיות מצב שנשיא הדור אינו קיים באופן "שאפשר לראותו ולשמוע אותו". אם-כן, הואיל וממילא אין להם תירוץ לקושיה זו, לשם-מה לבנות מגדלים פורחים בשמים ולהמציא המצאות חדשות שלא היו כמותן בכל דברי ימי ישראל?

"למד לשונך לומר איני יודע"

ובכל-זאת, כיצד מסבירים את השיחה הנ"ל, שחייב להיות 'משה' בכל דור?

התשובה האמיתית והכנה היא, שאיננו יודעים ואיננו מבינים זאת. כן, אף "איני יודע" היא תשובה שמותר לנו לאומרה (וכמאמר חז"ל⁷³: "למד לשונך לומר איני יודע"). וכי יש למישהו הסבר למצבנו הנוכחי? וכי יש לנו תשובה לאריכות הגלות? וכי מישהו מבין איך ייתכן שאחרי כל הדיבורים הברורים והמפורשים – הן של כ"ק

(72) לקוטי שיחות כרך כד, עמ' 6.

(73) מסכת דרך-ארץ זוטא פ"ג הלכה ב. מסכת כלה רבתי פ"ה הלכה א. ברכות ד, א. ועוד.

אדמו"ר הריי"צ בשעתו, ועל-אחת-כמה-וכמה של הרבי נשיא דורנו – עדיין משיח לא בא?

ואולי יש למישהו ביאור מדוע יש יהודים שחסר להם בפרנסה, בשעה שיש שיחות מפורשות שהקב"ה חייב לדאוג לפרנסה בהרחבה לכל אחד ואחד מישראל? הנה כך אומר הרבי⁷⁴ (דוגמה אחת מני רבות):

"אפילו אם ישנו יהודי שמסיבות שונות ומשונות חסר אצלו עניין מסויים בלימוד התורה, או פרט מסויים בקיום המצוות – חייב הקב"ה לתת לו 'די מחסורו אשר יחסר לו', ובפרט כאשר מדובר אודות בני-ישראל, שהם 'בני מלכים', ו'מלכים' ממש, הרי בוודאי שצריכים לתת להם באופן המתאים למלך – סום לרכב עליו וחמישים איש רצים לפניו, וכיוצא בזה!"

או שאולי נאמר שמכיוון שהקב"ה חייב לתת לכל יהודי פרנסה בהרחבה, ודאי יש לכל יהודי שפע בגשמיות, ואם רואים שאין זה כך – זו אחיזת-עיניים ודמיון שווא (וממילא גם לא צריך לתת צדקה לעניים ולנוזקים, כי האמת היא שיש להם "סוס לרכב עליו וחמישים איש רצים לפניו". וגם לא צריך להתפלל ולבקש על פרנסה).

העובדה שדברים צריכים להיות באופן מסויים אכן מעוררת קושיות ושאלות כאשר המציאות אינה כזאת, אבל הקושיות אינן משנות את המציאות עצמה. כך גם איננו יודעים ואיננו מבינים איך זה שאין לנו כיום רבי חי בגוף גשמי, שאנו יכולים לראותו ולשמוע את תורתו, כפי שהיה בכל הדורות. אבל אי-הבנה ואי-ידיעה אינם תשתית לבניית תיאוריות שאין להן אחיזה במציאות.

יש כלל ויש יוצא מן הכלל

אם בכל-זאת רוצים לחפש הסבר כלשהו, ולו 'בדרך אפשר', כדי לתת לנו יותר עידוד וחזוק, אפשר לנסות להסביר את המציאות הנוכחית באופן הבא:

המצב המתואר בשיחתו של הרבי ובספר התניא הוא המצב הנכון והרגיל, אבל יש מצבים יוצאים מן הכלל⁷⁵. דוגמה לכך מביא הרבי לגבי שמשון הגיבור, שהנהיג את ישראל עשרים שנה אחרי הסתלקותו. מכאן נמצאנו למדים שיש אפשרות שבמשך פרק-זמן לא יהיה נשיא הדור אדם חי בגוף גשמי, אלא מי שכבר נסתלק, ובכל-זאת הוא מנהיג את הדור באותו פרק-זמן.

(74) התוועדויות תשמ"ב כרך ג, עמ' 1536.

(75) כלל בתורה הוא: "אין למדין מן הכללות ואפילו במקום שנאמר בו חוץ" (עירובין כט,א). כלומר, כאשר התורה קובעת כלל ואפילו מציינת דבר מסויים שהוא היוצא מן הכלל, אין בכך כדי לשלול שיש עוד יוצאים מן הכלל. על-כן המצבים החריגים, היוצאים מן הכלל, אינם מבטלים את הכלל.

ובלשונו של הרבי⁷⁶:

"ובהקדם המדובר כבר אודות ששואלים קושיות בנוגע לעניין ההסתלקות כו' – שמצינו בירושלמי (והובא גם בילקוט שמעוני) בנוגע לשמושן, שיכתוב אחד אומר וישפוט את ישראל ארבעים שנה, וכתוב אחד אומר והוא שפט את ישראל עשרים שנה . . מלמד שהיו . . יראים ממנו כ' שנה לאחרי מותו בדרך שהיו יראים ממנו כ' שנה בחייו' כלומר, כיוון שגם לאחר מותו נמשכה הנהגתו וממשלתו, שהיו יראים ממנו, במשך עוד עשרים שנה, הרי זה חשיב כמו ששפט את ישראל ארבעים שנה.

"ואם הדברים אמורים בנוגע לשופט בישראל – על-אחת-כמה-וכמה בנוגע לרבי, שכל עניינו של רבי הוא יחידה שבנפש (אלא שהיחידה שבנפש ממשיך הוא בכל חלקי הנפש ובכל חלקי הגוף), ובנוגע לבחינת היחידה לא שייך כל-כך עניין ההסתלקות (דאָרטן האָט דער עניין פון הסתלקות אַ סאָך אַ קלענערע שייכות), ודאי הדבר בפשיטות גמורה שיכול להיות המשך הנהגתו גם לאחר היחידה כמותו בחייו.

"יש אמנם עניינים שבהם נוגע עניין ההסתלקות, אבל יש גם עניינים שכמו שהתנהלו עד עתה – לפני שנתיים, שלוש וארבע, ומקודם לכן – בהצלחה למעלה מדרך הטבע, מפני שהרבי עמד בראש... כך גם מכאן ולהבא... עומד הרבי בראש ומנהיג כל העניינים".

רואים אנו אפוא שיכול להיות מצב חריג, בבחינת **יוצא מן הכלל**, ובאופן של העלם והסתר נורא ואיום, שנשיא הדור לא יהיה נשמה בגוף גשמי, אדם חי כפשוטו בעולם הזה הגשמי, אלא מי שכבר נסתלק ואף-על-פי-כן הוא מנהיג את הדור וממלא את תפקידיו של נשיא הדור.

ואפשר להוסיף לזה את השיחה שאמר הרבי בש"פ וארא תשנ"ב⁷⁷, בעניין "מת בערב שבת, סימן יפה לו", שם הוא מבאר שלפני גילוי גדול יש שלב של העלם והסתר וסילוק החיות, כשם שישנו עניין ה'דורמיטא' [=תרדמה] בערב שבת, לפני השבת. בהמשך לזה הוא אומר⁷⁸:

"ועל-דרך זה בנוגע לכללות הזמן דשית אלפי שנים דהווה עלמא, שהם כנגד ימי השבוע – שבאלף השישי, ערב שבת, סוף זמן הגלות, ישנו הענין דדורמיטא

76) י"ב תמוז ה'תשי"א. תורת מנחם תשי"א כרך ב, עמ' 186.

77) ספר השיחות תשנ"ב כרך א, עמ' 268 ואילך.

78) שם עמ' 272.

דו"א, עניין הנסירה, שעל-ידי זה נעשה שלימות היהוד דו"א ומלכות (הקב"ה וכנסת-ישראל) 'ליום שכולו שבת ומנוחה לחיי העולמים'⁷⁹.

אולי יש כאן רמז למצב החריוג ויוצא-הדופן של ההעלם והסתור שבו אנו שרויים בזמננו, בעומדנו ממש על סף הגאולה האמיתית והשלמה, שאז ישנו עניין ה'דורמיטא', סילוק החיות. זה מצב יוצא מן הכלל שבו נשיא הדור אינו נמצא כאדם חי בגוף גשמי כפשוטו, אלא הוא משפיע את כל השפעותיו באופן אחר. הדבר יכול לתת הסבר כלשהו למציאות הקשה שלנו.

איך מתקיים העולם לאחר החורבן?

דוגמה למצב כזה, מעניין אחר, הוא חורבן בית-המקדש. בכמה וכמה מקומות מבואר⁸⁰ שקיום העולם תלוי בעבודת הקרבנות ובעיקר בהקרבת תמיד של שחר ותמיד של בין-הערביים. מה אמור לעשות יהודי שחי בזמן החורבן ויודע שהעולם אינו יכול להתקיים בלי הקרבנות, ובאים ומודיעים לו שביית-המקדש נחרב ושעבודת הקרבנות הושבתה?

על-פי ההיגיון של בעלי שיטת "חי וקיים בגוף גשמי ממש", עליו לומר שזה שקר וכזב, דמיון ואחיזת עיניים. הלוא הוא רואה שהעולם מוסיף להתקיים, ומכאן שעבודת הקרבנות נמשכת (או שהמשך קיומו של העולם הוא דמיון, שהרי עבודת הקרבנות נפסקה)...

חז"ל, מתברר, לא גרסו את ה'היגיון' הזה. את הקושיה כיצד מתקיים העולם בלי הקרבנות תירצו במאמרם⁸¹ "תפילות במקום תמידים תיקנום". אמנם הסדר הרגיל והנכון הוא שתהיה עבודת הקרבנות כפשוטה, אבל כשנוצר מצב חריג של חורבן בית-המקדש, נפעלים העניינים של הקרבנות על-ידי התפילות.

כלומר, יש מצבים חריגים שבהם העניינים שצריכים להיות בגשמיות נפעלים על-ידי מציאות רוחנית. ואולי זה יכול להיות הסבר-מה למצבנו הנוכחי, כאשר פעולתו של נשיא הדור, שצריכה להיות על-ידי אדם חי בגשמיות כפשוטו, בעולם הזה הגשמי, נעשית בהיותו באופן שלאחר ההסתלקות.

79) ושם בהערה 42 מביא מלקוטי-תורה (שמות): "צריך להיות תחילה בחינת הסתלקות החיות... כדי שיהיה... לימות המשיח... ביתר שאת וביתר עז".

80) ראה תענית כז, ב: "אלמלא מעמדות לא נתקיימו שמים וארץ". ובהרחבה בכמה מקומות בדא"ח.

81) ברכות כז, ב.

המסקנה המתבקשת משלילת המציאות הרוחנית

לעומת זאת, מי שהתייחסות הנ"ל אינה מקובלות עליו, ואין לו הסבר אחר שעומד בהגדרות התורניות, ולדידו חייבת להיות מציאות של "אתפשטותא דמשה" באופן הפשוט והחד-משמעי של אדם חי בגוף גשמי, ולא יכולה להיות שום אפשרות אחרת, כי-אז המסקנה האחת והיחידה המתבקשת מכך היא – שיש מישהו אחר שהוא עכשיו נשיא הדור. כל התייחסות אחרת אינה אלא התחכמות-סרק וזריקת מילים באוויר.

ובהקדים: פעמים רבות הננו עדים שכאשר מישהו מדבר על הסתלקותו של הרבי, קם נגדו מאן-דהוא וזורק: "אם הרבי מת – למה אתה לא מחפש לך רבי אחר?!!". זו טכניקה של דמגוגיה זולה (שמשמשת במתכוון בביטוי הבוטה 'מת'), אבל האמת היא שגם כאן אפשר לראות את הכלל שקבעו חז"ל "כל הפוסל – במומו פוסל". כי התשובה לטענה דמגוגית זו היא: "אם כדברך, רבי צריך להיות חי וקיים בגוף גשמי ואין שום אפשרות אחרת – כי-אז עליך ללכת לחפש לך איזה גוף גשמי!!".

מי צריך לחפש לו רבי אחר? – מי שמאמין שגם אחרי ההסתלקות מוסיף הרבי להיות נשיא דורנו, בדיוק כמו קודם ההסתלקות, והוא מנהיג את ענייני הדור ומשפיע את ההשפעות, אף-על-פי שגופו הק' נטמן בציון הק'; או מי שבעיניו אפשרות זו אינה קיימת כלל והוא מכיר אך ורק בקיומו של רבי חי וקיים בגוף גשמי?

הלוא ברור לגמרי שהראשון אינו מחפש לו רבי אחר, מכיוון שיש לו רבי ונשיא הדור, והעובדה שאיננו רואים אותו ואיננו שומעים את תורתו אמנם כואבת לנו ביותר, אבל אינה סותרת את היותו נשיא הדור ומי שמנהיג את כלל ישראל ואת עדת החסידים, וכפי שהרבי מבאר זאת בהרחבה בשיחותיו (בקשר לכ"ק אדמו"ר הרי"צ).

לעומתו, מי שמבחינתו המציאות הנוכחית סותרת את האפשרות שהרבי הוא נשיא הדור, מכיוון שהוא מכיר אך ורק בקיומו של רבי חי וקיים בגוף גשמי כפשוטו, מה יועילו לו כל ההתחכמויות שהמציאות הנוכחית היא 'אחיזת עיניים' ושבאמת "הרבי חי וקיים בגשמיות כפשוטו", כאשר בפועל אין זו המציאות. הלוא אין בכוחן של אמירות-סרק לשנות את המציאות שבה אנו חיים – שלצערנו ולגודל כאבנו הרבי אינו נמצא עמנו כאדם חי בגשמיות כפשוטו. ממילא המסקנה היחידה המתבקשת משיטת "חי וקיים בגוף גשמי" היא – שחייב להיות איזה "גוף גשמי" אחר.

לסיכום: כשהרבי דיבר על "חיים נצחיים" הוא קישר זאת עם הגאולה, שהואיל והיא באה תיכף ומיד, ניכנס כולנו מיד לחיים נצחיים. הכחשת ההסתלקות אינה מתרצת שום קושיה, אלא בדיוק להפך – היא מחייבת לחפש ולמצוא 'גוף גשמי' הנראה לעיניים.

ז. מה פירוש "חי בגשמיות"?

בכלל, האמירה "הרבי חי וקיים בגשמיות כפשוטו" אינה אלא משחק מילים בעלמא, שאין בהן שום תוכן. מה זאת אומרת 'גשמיות'? וכי זה מושג רוחני מופשט? אם נשיא הדור צריך להיות אדם חי בגשמיות – פירוש הדבר שהוא צריך להיות אדם בשר-ודם בצורה הפשוטה ביותר, אדם שרואים אותו ושומעים את דבריו, שיכולים לגשת אליו, לתת בידו ולקבל מידו. זה נקרא "חי בגשמיות". כל אפשרות אחרת היא רוחניות ובשום פנים לא 'גשמיות'.

הגדר של 'גשמיות' הוא אחד ויחיד – דבר שנתפס במושגים הגשמיים של העולם הזה. וכשמדובר בבן-אדם – הכוונה לאדם חי בצורה הפשוטה של חיים גשמיים בעולמנו. אם אומרים שיש אדם שאינו אוכל ואינו שותה, שאינו נראה ואינו נשמע, שלא יודעים היכן הוא – בזה עצמו כבר אמרנו שהוא איננו 'חי בגשמיות'. מציאות כזאת איננה 'גשמית' אלא רוחנית. היא איננה נתפסת על-ידי החושים הגשמיים אלא על-ידי כוחות רוחניים כמו אמונה וכיוצא-בה.

עניינו של "ממוצע המחבר"

ביתר עומק:

לשם מה בכלל זקוקים אנו לרבי? הלוא הקב"ה נמצא עמנו, משגיח עלינו בכל עת ובכל שעה, מקשיב לתפילותינו, נענה לבקשותינו, משפיע לנו את כל צרכינו; מדוע בכל-זאת צריכים אנו רבי?

עניינו של רבי, "אתפשטותא דמשה", הוא כדי שיהיה 'ממוצע המחבר' בינינו ובין הקב"ה. אמנם מאמינים אנו באמונה שלמה שהקב"ה נמצא עמנו בכל רגע, אבל זו אמונה בלבד, ואין הדברים נתפסים בתוך גדרי המציאות הגשמית שלנו. אנחנו בני-אדם גשמיים, והמציאות הנתפסת בעינינו היא המציאות החושית – דברים שרואים ושומעים, נוגעים וממשישים, טועמים ומריחים. לשם כך קיים 'ממוצע המחבר', שהוא מחבר את המציאות הגשמית שלנו עם האלקות.

עניינו של משה רבנו – שהוא "איש האלוקים", וכמו שאומר על זה המדרש⁸² "מחציו ולמטה – איש, מחציו ולמעלה – אלוקים". מצד אחד הוא בבחינת 'אלוקים', מכיוון שכל-כולו כלי להשראה האלוקית והוא בטל לגמרי לאלוקות; ומצד שני הוא

(82) דברים רבה פרשה יא, ד.

'איש', שהרי הוא בן-אדם בשר-ודם, שחי עמנו בעולם הזה הגשמי, ואנחנו יכולים לראותו ולשמוע אותו, לתת בידו ולקבל ממנו.

כלומר, כל עניינו של משה רבנו, ה'ממוצע המחבר', הוא היותו נמצא בתוך גדרי המציאות הגשמית שלנו, ושנחנו יכולים לראותו ולשמוע אותו, ובדרך זו להתקשר לאלוקות. זו המשמעות של 'חי וקיים בגשמיות', שהוא נמצא בתוך גדרי המציאות שלנו. אם קיומו אינו נתפס בחושינו הגשמיים, שוב אין זה 'גשמיות' אלא רוחניות⁸³.

על-כן ברור שמי שאומרים כי הרבי 'חי וקיים בגשמיות כפשוטו ממש' מפריחים מילים בעלמא, מילים שאין מאחוריהן כל משמעות. זה בדיוק כאדם שהולך במדבר צחיח ומכריז בקול גדול שהוא טובל עכשיו בבריכת מים צוננים. אלה דיבורי-סרק נטולי כל משמעות (לכל היותר יש לזה משמעות פסיכולוגית, של אשליה רגעית, אבל מכיוון שאין היא אמת, סופה להתנפץ).

הגשמיות היא מציאות אמיתית

ייתכן ששיבוש זה נובע גם-כן מתפיסה מוטעית של מושג 'ביטול העולמות' המבואר בחסידות. פעמים רבות אנו מוצאים את הביטוי, שהעולם הוא אֵין ואפס, ומכאן הביטוי הרווח בהתועדויות חסידיות – "אין עולם!" – אם-כן, מאחר שהעולם כולו הוא שקר וכזב, מה לנו להתפעל ממראה עיניים?

אבל זו טעות יסודית בהבנת מושג ביטול העולמות, ובמאמרי החסידות עצמם⁸⁴ מודגש שאין לטעות בזה. כשאומרים שהעולם אינו מציאות – הכוונה שאין לו שום מציאות **משל עצמו**. כשאומרים שהעולם הוא שקר, פירוש הדבר שתחושת ה'יש'

(83) ולאלה השואלים, איך עכשיו הרבי הוא 'ממוצע המחבר', כשאין הוא חי בגשמיות כפשוטו, התשובה היא, שאמנם המצב הנוכחי מקשה עלינו ומכביד עלינו, אך בכל-זאת יש לנו 'נגיעה' אליו במושגים הגשמיים שלנו. העובדה שאנו יכולים לצייר בעיני רוחנו את דמותו ומראה פניו (כפי שיעץ הרבי בקשר לכ"ק אדמו"ר הרי"צ), הזיכרונות שאנו נושאים עמנו, הסיפורים שמוספרים מפי בעלי המעשה, שנותנים תיאור חי של הרבי והגילוי אלוקות שעל-ידו, וגם הקלטות שבאמצעותן יכולים אנו לחוות שיחות והתועדויות ומראות קודש – כל אלה מכניסים את הרבי לתוך **המציאות הגשמית שלנו**, לתוך **הגדרים והמושגים שלנו**, ומקשרים אותנו עם הקב"ה.

ועל כל אלה – ההשתתחות על הציון הקדוש, כשאנו נמצאים במקום גשמי שבו הרבי נמצא בגשמיות. וכפי שהרבי אמר (יו"ד שבט תשי"ד, תורת מנחם תשי"ד כרך יא, עמ' 29) בקול חנוק:

"נשיא ישראל, מבלי הבט על מעמדו ומצבו מצד עצמו, מניח הוא... את הכול על הצד, ומכניס על צאן מרעיתו, וכאשר צאן מרעיתו נשאר בגלות, נשאר גם הוא ('בלייבט ער ליגן')... בגלות, כדי... שיוכל להמשיך ולשמש... 'צינור' וממוצע המחבר' שעל ידו יוכל יהודי... לקשר את עצם הנשמה... עם עצמות ומהות אין-סוף ברוך-הוא".

(84) ראה ספר המאמרים תרכ"ט עמ' קמט. המשך תרס"ו עמ' קלב. ובכמה מקומות.

והמציאות של העולם היא שקר, שכן אין לו שום 'ישות' משלו, אלא כל-כולו בטל לאלוקות.

אבל חס-ושלום לומר שהעולם אינו קיים ושהוא אחיזת-עיניים. העולם הוא מציאות אמיתית, מציאות שנבראה על-ידי הקב"ה, ותפקידנו לעשות ממנו 'דירה' לו יתברך. במאמרי החסידות מובאת על זה ראייה ברורה מן ההלכה:

משנה מפורשת היא⁸⁵: "שניים לוקטים קישואים. העושה מעשה – חייב; והאוחז עיניים – פטור". מכאן שהעולם הוא מציאות אמיתית ולא אחיזת עיניים, שהרי אם העולם כולו הוא דמיון בלבד, למה שיהיה הבדל בין 'מעשה' ובין 'אחיזת עיניים'.

וכך מבאר הרבי⁸⁶ (ההדגשות במקור):

"בשביל כוונה זו ברא הקב"ה המציאות דעולם הזה הגשמי – לא באופן של דמיון בעלמא [שהרי, אם נאמר שמוציאות העולם אינה אלא דמיון בעלמא, לא נשלמה הכוונה 'להיות לו דירה בתחתונים' אלא באופן של דמיון בעלמא]. אלא מציאות אמיתית... ובפרט על-פי המבואר בדרושי אדמו"ר האמצעי שהמציאות דיש הנברא היא המציאות דיש האמיתי".

אמונה פירושה – שזו באמת המציאות

בכלל, אחת המתנות הנפלאות שהעניקה לנו תורת החסידות היא, שאמונה אין פירושה שאנו אומרים שמאמינים, אלא שזו אכן המציאות בפועל.

למשל, המשנה⁸⁷ אומרת "והווי שפל-רוח בפני כל האדם". איך מפרש זאת יהודי שלא למד תניא? הוא יודע שהוא למדן ומהדר במצוות, ואילו הזולת עם-הארץ ואינו ירא-שמים כמותו. ברור שאין הוא יכול לחוש באמת שהוא שפל ממנו. מה הוא עושה? הוא משפיל את עצמו ומתנהג באופן מלאכותי כאילו הזולת נחות ממנו. לחילופין, הוא יכול לדחוף לעצמו שוב ושוב לראש שהוא שפל מהזולת, אבל בינו לבין עצמו הוא יודע שזה שקר.

בא רבנו הזקן ומבאר בתניא⁸⁸, שכאשר המשנה אומרת "והווי" – הכוונה היא "באמת לאמיתו, בפני כל האדם ממש, אפילו בפני קל שבקלים". איך אפשרי הדבר?

(85) סנהדרין סז, א.

(86) ספר השיחות תשמ"ט כרך ב, עמ' 677.

(87) אבות פרק ד משנה י.

(88) תחילת פרק ל.

מביא רבנו הזקן ביאור ארוך שבו צריך האדם להתבונן, ואז יגיע למסקנה שהוא באמת שפל מכל אדם – שפל באמת, לא באופן מלאכותי או כאמירה בלבד.

זה יסוד בחסידות, שאמונה פירושה – שזו המציאות ולא רק שאנחנו אומרים שככה זה. ובענייננו – אמונה שהרבי חי וקיים בגוף גשמי יש לה פירוש אחד ויחיד – שהוא חי בגוף גשמי, כאדם בשר-ודם, שאפשר לראותו ולשמעו, לגשת אליו ולקבל מידו. מאחר שאין זו המציאות, לצערנו, הרי שהופכים את האמונה לעניין של אמירה בעלמא – אומרים שזה כך אבל יודעים שאין זה כך.

לסיכום: 'גשמיות' אין פירושה שמאמינים כי יש מציאות כזאת, אלא דבר גשמי הוא דבר הנראה לעיניים כפשוטו. מי שמדבר על מציאות גשמית שאי-אפשר לראותה ושאינן יודעים היכן היא – אומר מילים ריקות מתוכן. זו אינה 'גשמיות' אלא 'רוחניות'.

ח. איך פתר הרבי שאלות כאלה

כל-כולה של תיאוריית 'חי וקיים בגוף גשמי כפשוטו ממש' באה, כביכול, כדי לא לסטות כהוא-זה מדברי הרבי, ולכן בגלל שמישהו החליט שמדברי הרבי משמע שלא תהיה הסתלקות – הרי שלא הייתה הסתלקות. והנה, כולנו יודעים עד כמה דייק הרבי בכל אות של דברי חותנו, כ"ק אדמו"ר הריי"צ, וידו לא זזה מתוך ידו. אבל אף-על-פי שאדמו"ר הריי"צ אמר דברים ברורים ומפורשים, שבימיו יבוא משיח ותהיה הגאולה, לא עלה על דעתו של הרבי לפרש זאת כאנשי התיאוריה הנ"ל ולהכחיש את ההסתלקות.

בי"ט כסלו תרפ"ז אמר כ"ק אדמו"ר הריי"צ כי בימיו תהיה הגאולה וכי הוא והתמימים יזכו לקבל את פני משיח-צדקנו. כדאי לראות את הדברים בלשונם, על-מנת לחוש את העוצמה והוודאות שבהם נאמרו⁸⁹:

"כבר נתבררו כל הדברים. זמן הביורור והעבודה היה במשך ז' שנים, משנת פ"א עד שנת פ"ז. תקופת הביורור כבר נגמרה. מתחלת תקופה אחרת בחיינו. אין אנו שייכים לחללו של עולם, רק דרכנו ישרה: עבודת הלב והמוח, ולהכין את עצמנו לקבלת פני משיח. ואין כוונתי גילויים ברוחניות, רק קבלת פני משיח כמש.".

(89) ספר השיחות תרפ"ז, עמ' 121-122.

"ואיני נותן על זה זמן ארוך, ובימי יהיה הדבר הזה, כי אינני זקן בא בימים, ושנותי המה לערך שנות הארבעים ושבעה... בימי תיוושע יהודה וישראל".

איך מסביר זאת הרבי? הביטו וראו⁹⁰:

"הגיעה לכאן (מארץ ישראל) העתקה משיחה של כ"ק מו"ח אדמו"ר (שנאמרה בהיותו עוד ברוסיה) אודות הגאולה השלימה, ובה אמר הרבי: 'בימי יהיה הדבר הזה!...'".

"דברי הרבי (שהגאולה תהיה בימיו) הם בתקפם גם עכשיו, והמצב בהווה, בחודשים ספורים אלה, אינו חשוב הפסק, כיוון שגם עכשיו הוא שופט את ישראל, על-דרך מאמר רז"ל שכאשר יראים ממונ' הרי זה חשוב כמו ש'הוא שפט את ישראל'".

בהזדמנות נוספת⁹¹ שוב התייחס הרבי לעניין זה, והסביר אותו הסבר:

"אמר כ"ק מו"ח אדמו"ר – בדברו אודות ביאת המשיח – שבימיו יהיה הדבר הזה. ואין קושיא בדבר – כיון שמפורש בירושלמי (והובא גם בילקוט שמעוני) שכאשר ההנהגה היא ביראה מלפניו תחת ממשלתו והנהגתו, אזי אפילו לאחרי עשרים שנה חשיב שנמצא כאן.

"מדוע התעכב הדבר?"

"סיפר לי יהודי במכתבו, שבשנת תרפ"ג שאל את כ"ק מו"ח אדמו"ר על דבר נסיעה לאיטליה, וכ"ק מו"ח אדמו"ר השיבו: לכל עת, ויעין לו לנסוע ללמוד בתומכי תמימים. רק עכשיו הגיע לאיטליה, וכותב לו, שעכשיו הוא מבין את דבריו של הרבי שאמר לו לפני עשרים ושבע שנה!

"אצלנו – לא ימשך הדבר שנים ח"ו, אלא יהיה במהירות.

"צריכים רק להשלים את העבודה עם ה'פכים קמנים'. צריכים לשנות את הרגילות וההנחות, ואז יהיה הענין ד'אסתלק יקרא דקוב"ה בכלהו עלמין' ותושלם הכוונה העליונה".

אם היינו מאמצים את דרך מחשבתם של בעלי השקפת "חי וקיים כפשוטו ממש", היה עלינו לדחות על הסף סוג זה של הסבר, ולראות בזה חס-ושלום ניסיון לסלף את

(90) ש"פ חיי שרה, מבה"ח כסלו, תשי"א. תורת מנחם תשי"א כרך א, עמ' 96.

(91) יו"ד שבט תשי"א. תורת מנחם תשי"א כרך א, עמ' 215.

הדברים הברורים שאמר כ"ק אדמו"ר הריי"צ. הרי הוא אמר שבימיו יהיה הדבר הזה, וכאן נותנים לנו הסברים ופירושים שזה יכול להיות לאחר הסתלקותו!

מכאן שהרבי יודע טוב מהם מהי היצמדות אמיתית לדברי קודשו של אדמו"ר הריי"צ, תוך התמודדות אמיתית עם קושיות ושאלות, בשונה מהפרחת ססמאות-סרק לאוויר, שבסופו של דבר גורמות התייחסות לעגנית ומזלזלת בדברי הקודש.

לסיכום: הרבי בעצמו התמודד עם שאלות דומות משיחות כ"ק אדמו"ר הריי"צ, ולא עלה על דעתו לתרץ זאת על-ידי הכחשת המציאות, אלא תוך התמודדות אמיתית איתה.

ט. למה מתעלמים מהשיחות וההכנות שעשה הרבי?

עד עכשיו עסקנו במובאות משיחותיו של הרבי, שבהן משתמשים כדי לבסס את ההשקפה של שלילת מציאות ההסתלקות. הוכחנו שהדברים נאמרו כתפילה וכהבעת אמונה וביטחון בגאולה האמיתית והשלמה, ובשום אופן לא כאמירה ברורה וחד-משמעית שמציאות ההסתלקות לא תהיה.

אבל הפלא הגדול ביותר הוא ההתעלמות מדברים מפורשים – שיחות ומעשים – של הרבי שבהם אנו רואים את ההכנות שעשה לקראת ההסתלקות. כלומר, לא זו בלבד שהרבי לא אמר שלא תהיה ההסתלקות, אלא בפירוש דיבר על כך ועשה את ההכנות לכך.

עלינו להודות, שבשעתו לא רצינו לראות זאת – ובצדק גמור מבחינתנו. לא רצינו בשום אופן לחשוב על האפשרות הנוראה הזאת ושללנו אותה מכול-וכול. לכן גם הדחקנו את השיחות וההתבטאויות של הרבי בעניין זה והסחנו את דעתנו מהן. אבל אין הדבר משנה את העובדה, שהדברים נעשו ונאמרו, ובצורה מפורשת למדי.

"בואו ונחשב חשבוננו של עולם"

ידוע לכול⁹² שלאחר ההסתלקות הרבנית, בשנת תשמ"ח, הרבי כתב צוואה וחתם עליה בנוכחות עדים לקראת סיום ה'שבעה'. כמה חודשים אחר-כך קרא אליו את שני

(92) פירוט האירועים הללו בספר 'חשבוננו של עולם', הוצאת מכון הספר, תש"ס.

חברי המזכירות, הרב חודקוב והרב מינדל, ודיבר לפניהם כמחצית השעה על ניהול המוסדות אחרי...

העיד מזכירו של הרבי, הרב גרונר, כי בתקופה זו קרה כמה פעמים שהרבי החל לדבר עמו בעניינים אלה, ובכל פעם שהרבי נקב במילה 'צוואה' וכדומה, אמר שאינו רוצה לשמוע על זה. הרבי הגיב: "אם אינך רוצה לשמוע, לא נדבר על זה".

לאחר תום הישיבה, אחר הרבנית השמיע הרבי את השיחה הידועה⁹³ "בואו ונחשב חשבוננו של עולם", שהייתה בבחינת צוואה פומבית, ובה דיבר על העברת הסמכות ל"בית דין צדק של רבני ליובאוויטש" בכל מקום ומקום.

[השיחה הזאת גרמה זעזוע כה עמוק, שכאשר הרבי ביקש להכניסה אליו כתובה וערוכה, לצורך הגהה, התחמקו המניחים מכך. בסופו של דבר לא הוגהה השיחה והיא נכתבה בצורה מעודנת ומרומזת ביותר⁹⁴. אולם קלטת השיחה קיימת וכל השומע אותה מצטמרר מהביטויים הברורים, שאין לטעות במשמעותם].

"נדר על דעת רבים"

והיו דברים נוספים. למשל, בשנת תשמ"ט⁹⁵ אמר הרבי דבר מצמרר, שכל בר-דעת הבין למה הוא מכוון:

"ידוע הסיפור עם גדול בישראל, אשר אמר שבבואו למעלה (אחרי מואה ועשרים שנה) יעשה רעיש (שהיה ראוי לכך) שהקב"ה יביא את הגאולה. אחרי הסתלקותו והגאולה עדיין לא באה – אמר גדול אחר, שכנראה נתנו לאותו גדול גילוי נעלה ביותר למעלה, אשר גרם לו 'לשכוח' כביכול בנוגע להבטחתו.

"כ"ק אדמו"ר שליט"א אמר בחיוד: היות שמישיח עדיין לא בא – כנראה שלמעלה מוצאו עצה איך לפעול אצל אותו גדול לדחות זאת...

"ייתכן שהעצה לזה היא, לעשות נדר על דעת רבים, אשר אז הרי הדין הוא שיאין לו התרה בלא דעתם. אפילו אם יפעלו אצל אחד או אחדים, הרי זה לא יעזור, משום שפסק הדין בתורת ה' הוא, שנדר על דעת רבים נשאר בקיומו".

הרבי רמז בזה כביכול שהוא עושה נדר על דעת רבים שלא ייכנס לגן-עדן עד שיפעל את הגאולה האמיתית והשלמה.

93 מוצאי ש"ק פרשת תרומה, ב' אדר, תשמ"ח. התוועדות תשמ"ח כרך ד, עמ' 400 ואילך.

94 נדפסה כהוספה בסוף חלק ד של תורת מנחם שם.

95 ש"פ קורח, ה' תמוז תשמ"ט. התוועדות תשמ"ט כרך ד, עמ' 415.

מכל אלה עולה מסקנה חדה וברורה: לא זו בלבד שהרבי לא אמר בוודאות שלא תהיה הסתלקות, אלא בהחלט התכוון לכך והכין את עדת החסידים למציאות איומה ומרה זו – אם-כי במקביל הרעיש עולמות על ביאת משיח-צדקו תיכף ומיד ממש, שאז ממילא היו עוברים לחיים נצחיים, וכל העניין המר והכואב היה נמנע. לצערנו, לא זכינו.

אין כאן אפוא אחיזת עיניים או דמיון תעתועים, אלא מציאות קשה ומרה, שהרבי התכוון והכין אותנו לקראתה, ושעלינו להתמודד עמה על-פי הוראותיו וכפי הדוגמה שהוא עצמו הראה לנו, לאחר הסתלקות כ"ק אדמו"ר הריי"צ.

לסיכום: לא זו בלבד שהרבי לא הודיע ב'נבואה' שלא תהיה הסתלקות, אלא הוא עצמו דיבר על כך ועשה את ההכנות לקראתה.

י. התבטאויות הרבי על אדמו"ר הריי"צ

כפי שהובא בתחילת הדברים, יסודות ההתקשרות מצויים בשיחותיו ובאיגרותיו הק' של רבנו בתקופה שלאחר הסתלקות חותנו, כ"ק אדמו"ר הריי"צ. אנו רואים את הרבי מעודד את ציבור החסידים וממריץ אותם למסור את ליבם ונפשם בהתקשרות פנימית לכ"ק חותנו.

באותן שיחות ואיגרות הרבי מחדיר למוחם וליבם של החסידים ש"לא עזב הרועה את צאן מרעיתו" וכי אין שום שינוי בהנהגתו של אדמו"ר הריי"צ, ואדרבה, "יתיר מבחיוהי".

למרבה הצער, יש המצטטים ביטויים שונים מאותן שיחות, כאסמכתא להכחשת ההסתלקות ולהכרזות ש"הרבי חי וקיים בגוף גשמי כפשוטו ממש". אותן קטעי שיחות יכולות אולי לבלבל את הקורא התמים שמעיין בהן מנותקות מהקשרן, ואינו טורח לעיין במקור הדברים.

בין 'שליט"א' ל'בריאות' רוחנית

נפתח בתואר 'שליט"א' שכביכול השתמש בו הרבי כלפי אדמו"ר הריי"צ לאחר הסתלקותו.

אכן, בכמה וכמה מקומות ב'תורת מנחם' תשי"י ותשי"א מופיע הביטוי הזה. ולמשל, באחרון של פסח תשי"א אמר⁹⁶:

"כ"ק מו"ר אדמו"ר – שליט"א – יוליכנו לגאולה האמיתית והשלמה".

כך גם בשמחת-תורה תשי"א⁹⁷:

"והעיקר – שהרבי שליט"א יוליכנו לקראת משיח צדקנו, לארץ-ישראל, לגאולה האמיתית והשלמה".

ויש עוד כמה מקומות שבהם מוזכר ביטוי זה.

ובכן, חשוב לציין שתי עובדות חשובות:

א) כל ההתבטאויות הללו מובאות ב'תורת מנחם' מתוך רשימות פרטיות וכיוצא-בזה ולא הוגהו על-ידי הרבי. כידוע, רבות מהשיחות של תשי"י-תשי"א הוגהו על-ידי הרבי, ובאף אחת מהן לא מופיע ביטוי מעין זה.

משמעות הדבר, שסגנון זה הוא ביטוי של הרגש פנימי, שנאמר במסגרת התוועדות, בזמן מיוחד ובמצב רגשות מסויים, ולא סגנון להפצה ברבים⁹⁸.

ב) השיחות בספר 'תורת מנחם' נערכו ונכתבו בלשון הקודש, אולם הרבי דיבר כידוע ביידיש. הרבי לא אמר על הרבי הרי"צ (לאחר ההסתלקות) את הביטוי 'שליט"א' אלא "זאָל געזונד זיין" [=שיהיה בריא]. בתרגום ללשון-הקודש תרגמו המניחים את הביטוי הזה ל'שליט"א', אבל אין זה לשונו המקורי של רבנו.

היו מקומות שעורכי השיחות דייקו להביא את הדברים כלשונם. למשל, ביי"ב תמוז תשי"י⁹⁹:

"(בסיום ההתוועדות אמר כ"ק אדמו"ר שליט"א):

(96) תורת מנחם תשי"י עמ' 27.

(97) תורת מנחם ב (תשי"א) עמ' 52.

(98) כיוצא בזה ראינו באיגרתו של כ"ק אדמו"ר הרי"צ לבתו שיינא (אגרות קודש שלו כרך ב, עמ' רג) שם הוא מזכיר את אביו, כ"ק אדמו"ר הרש"ב, בלי תואר זי"ע וכדומה, ומסביר: "אינני יכול לכתוב עליו כמי שמקובל לכתוב על מי שאינם חיים בגופם בעולם הזה. הוא חי בליבי ובמחשבת. זה הדבר היחיד שנושא אותי בחיי. במכתבים הגלויים מוכרח אני לכתוב כפי שרגילים לכתוב, אבל האמת היא שהוא חי, הנה אני רואה אותו במחשבת". כל בר-דעת מבין שזה ביטוי של הרגש רוחני נעלה, והרבי כותב זאת רק במכתב פרטי לבתו, כשהוא מציין שאביו, אדמו"ר הרש"ב, אמר עליה שיש לה "איידעלע חושים" [=חושים עדינים, מזוככים]. הוא עצמו מדגיש שבמכתבים הגלויים לרבים צריכים לכתוב כפי שנהוג בישראל.

(99) תורת מנחם תשי"י עמ' 139.

"א גומן יום-טוב עד להתוועדות חסידית נוספת, ובוודאי 'אז דער רבי זאל געזונד זיין – כפי שכתב אלי אחד החסידים – וועט אונז פירן אנטקעגן משיחין, במהרה בימינו אמן"¹⁰⁰.

מה כתב אל הרבי אחד החסידים? מספר הרבי בעצמו:

"קיבלתי מכתב מאחד החסידים שבו כותב אודות כ"ק מו"ח אדמו"ר (לאחר ההסתלקות) 'דער רבי זאל געזונד זיין' [=הרבי שיהיה בריא]. באמת נהניתי מהתבטאות זו. והאמת כן, כי בריאותו לא היתה מעניינים גשמיים, אלא מעניינים רוחניים [וכמו שנתבאר באיגרת הקודש ש'חיי הצדיק אינם חיים בשריים אלא חיים רוחניים, שהם אמונה ויראה ואהבה]. ובנידון דידן, חיי צדיק שהוא רועה ישראל, הם גם מבשורות טובות מהפעולות בחיזוק היהדות, אהבת השם, אהבת התורה ואהבת-ישראל], ובבריאות כזאת לא שייך הפסק [ואדרבה: לאחר ההסתלקות הרי זה ביתר שאת, כיוון שבמלים ההגבלות דהגוף הגשמי, כמבואר באיגרת הקודש הנ"ל], ובמילא שייך לומר 'דער רבי זאל געזונד זיין'. אלא שישנם כאלה שמתביישים לומר כן, ואותו חסיד הסיר את הבושה וכתב כפי האמת"¹⁰¹.

הרי מודגש כאן בבירור שמדובר בחיים הרוחניים, שבהם אין הפסק, והרבי מסביר, שכאשר מבשרים לצדיק על דברים שבהם הוא 'חיי' (פעולות בחיזוק היהדות, אהבת השם, אהבת התורה ואהבת-ישראל) – זה מוסיף לו, כביכול, 'בריאות', במובן הרוחני של הדברים.

מה לזה ולתואר 'שליט'א' שפירושו – איחולים לאריכות ימים ושנים טובות!!

זאת ועוד: וכי מישוהו מעלה על דעתו שהרבי התכוון שיש להתנהג כך בפועל, ולכתוב על כ"ק אדמו"ר הרי"צ את התואר 'שליט'א' או אפילו 'שיהיה בריא'? ראינו כיצד נהג הוא עצמו, כאשר בכל ההדפסות החדשות של ספרים וקונטרסים של הרי"צ שינה והחליף את הביטוי 'שליט'א' בתארים המתחייבים אחרי ההסתלקות. אף היה מקרה שבטעות הוכן קונטרס להדפסה מחודשת ולא שונה התואר 'שליט'א', והרבי העיר לעוסקים במלאכת ההוצאה-לאור – האם לא שמעו שאירע דבר-מה לפני כמה וכמה שנים!?

100 תרגום: "חג שמח עד להתוועדות חסידית נוספת, ובוודאי 'שהרבי שיהיה בריא – כפי שכתב אלי אחד החסידים – יוליך אותנו לקראת משיח', במהרה בימינו אמן".

101 ראה גם איגרות-קודש של הרבי כרך ג, עמ' שז-שח. וגם שם מדגיש הרבי שהעניין הוא על-פי הביאור באיגרת הקודש של אדמו"ר הזקן, שחיי הצדיק הם חיים רוחניים.

איגרות רבות מספור כתב הרבי. האם יש מקום אחד שבו השתמש בביטוי 'שליט"א' כלפי אדמו"ר הריי"צ אחרי הסתלקותו?! וזאת הן באיגרות שנכתבו לרבים והן באיגרות ליחידים ולמקורבים.

יתרה מזו, אפילו באיגרת¹⁰² לחסיד נאמן וקרוב, שבה הרבי משבח אותו על ה'הרגש' שלו לכתוב 'זאָל געזונד זיין', הרבי מציין על הרבי הריי"צ את התוספת 'הכ"מ' [=הריני כפרת משכבו]:

"ומאד מאד נהנתי מה שכותב – בהזכירו את כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ – זאָל געזונט זיין. והוא מובן על-פי מה שכותב באגרת הקודש סי' כ"ז שחיי הצדיק הם חיים רוחניים אמונה ואהבה ויראה. וידוע שהצדיק הולך מחיל אל חיל תמיד".

[חשוב לציין, שמצאנו אצל הרבי הבחנה בין דיבור ובין כתב ודפוס. בעוד באיגרות ובדברים שבדפוס הקפיד לכתוב על אדמו"ר הריי"צ את התארים המתחייבים, הרי בדיבור בהתוועדויות וכיוצא-בזה נמנע מכך. הרבי הסביר זאת בשיחתו בשבת פרשת שלח תשי"ג¹⁰³].

חבל אפוא שנוטלים עניין רוחני כל-כך ועדין כל-כך – ביטוי רגשות נעלים של התקשרות ושל אמונה בחייו הרוחניים של הצדיק – ונותנים לזה פרשנות מעוותת כאילו "הרבי אמר לכתוב שליט"א" (או שהורה בפועל לא לכתוב נבג"מ¹⁰⁴) – דבר שכמובן לא היה ולא נברא.

מה פירוש "נמצא איתנו בגשמיות"

כמו-כן יש עוד התבטאויות בשיחות של השנים הראשונות, שכאשר מצטטים אותן מנותקות מהקשרן, הן עלולות לבלבל אנשים תמימים.

(102) שם.

(103) תורת מנחם תשי"י עמ' 106.

(104) בסופה של שיחת אחרון-של-פסח תשי"י הביאו המוציאים לאור קטע ממכתב שכתב באותם ימים אחד התמימים (אף שלא ציינו שזה מכתב של תמים ובוודאי לא מוגה) ושם נאמר (תורת מנחם תשי"י עמ' 27, הערה 24): "בסיום ההתוועדות דיבר כ"ק אדמו"ר שליט"א – מתוך התרגשות גדולה ובכיות – שאין להשתמש בהלשון 'נבג"מ' בנוגע לאדמו"ר מהוריי"צ: איזה 'גנזי מרומים'?!... גנזי מרומים הוא עניין השייך להארות וגילויים, ואילו הרבי... קשור עם העצם".

אבל ברור בתכלית שהדברים לא נאמרו כהוראה לביצוע (וגם אין ודאות שאכן נאמרו בניסוח זה, כפי שכתב אותו תמים במכתב למשפחתו, שבו לא היה אמור לדייק בלשון), אלא כביטוי של "התרגשות גדולה ובכיות", כשהרבי ביקש להדגיש בצורה החזקה ביותר שהרבי הריי"צ נמצא כאן איתנו. וכי מישהו נהג כך בפועל?! וכי הרבי עצמו לא נמנע מלציין בכל קונטרס וברבבות מכתבים את כל התארים הללו!?

למשל, בשיחת שבת פרשת תרומה תשי"י¹⁰⁵ אמר הרבי :

"כשם שעד עתה היה מונח ('אָפּגעלייגט') אצל כל אחד ואחד מאיתנו שהרבי יוליכנו לקראת משיח צדקנו – צריך להיות מונח כן גם עתה.

"והמאורע שאירע בו' – אינו אלא לעיני בשר שלנו, ואינו אלא ניסיון בלבד (אחד הניסיונות דחבלי משיח שצריכים להיות קודם ביאת גואל צדק), שכל עניינו הוא שמעלים ומסתיר על האמת".

ובשיחה שלאחר מכן¹⁰⁶ אמר :

"גם עכשיו הרבי נמצא איתנו בגשמיים".

התבטאויות מעין אלה פזורות לרוב בשיחותיו של הרבי, אבל כשמצטטים אותן במנותק מכל מהלך השיחה הן מקבלות משמעות מעוותת.

ניטול לדוגמה את שתי ההתבטאויות הללו. מי שאינו מסתפק בציטוטים התלושים מהקשרם אלא מעיין בשורות שקדמו להם, אינו יכול לטעות בכוונתם.

הרבי אומר שם (ממש שתיים-שלוש שורות קודם לכן) במפורש :

"בעבר היה הרבי מלובש בגוף גשמי, מה שאין כן עתה, בהיותו למעלה מהגבלות הגוף הגשמי, וכולו רוחניות.

"ולאידך, כיון שיצדיקא דאתפטר אשתכח בכולהו עלמין יתיר מבחיוהי, שגם בזה העולם המעשה אשתכח יתיר – בוודאי שהרבי מנהיג את העולם כולו, ואנ"ש בפרט, ומעורר רחמים רבים וכו', כמו שהיה עד עתה, ואדרבה, ביתר שאת וביתר עוז".

זה ההבדל המהותי בין דפוס ההתקשרות המופלא שגילה והמחיש לפנינו הרבי, לבין ההמצאות החדשות שצצו בזמננו: הרבי רואה את המציאות כמות שהיא, וברור שאינו מתכחש לה, אלא נותן לה את המשמעות האמיתית. לאמור: אף-על-פי שקרה כך וכך, בכל-זאת אין הדבר משנה את המשך ההשפעה וההתקשרות של אדמו"ר הריי"צ, ממש כמקודם. העובדה שאנו איננו רואים זאת – זה הניסיון "שמעלים ומסתיר על האמת", שכן האמת היא שהשפעתו נמשכת וביתר שאת.

105 תורת מנחם תשי"י עמ' 16.

106 שם עמ' 17.

כל בר-דעת מבין את המרחק התהומי בין גישתו זו של הרבי לבין מי שבאים ומכחישים את המציאות, וממציאים המצאות שדברים הנראים לעיני בשר, ומחייבים הלכות מיוחדות והנהגות על-פי תורה – הם אחיזת עיניים ודמיון.

[ואגב, מעניין מה היה הרבי משיב אז למי שהיה שואלו, איך מתאימות שיחותיו והתבטאויותיו אלה (שאמנם הייתה הסתלקות, אבל הרבי הריי"צ מוסיף להיות נשיא הדור, ובאופן של "יתיר מבחיוהי") – עם מה שכתוב בתניא שהוא צריך להיות חי בגוף גשמי. סביר להניח שהלה לא היה מצליח לשכנע את הרבי שהמסקנה צריכה להיות – שלא הייתה הסתלקות וממילא עליו להפסיק ללכת לאוהל...].

הנהגות שמטרתן חיזוק ההתקשרות ולא להיפך

מכאן אפשר להבין עד כמה מופרכות הן אותן סברות, כאילו הליכה לציון הקדוש או ההנהגה המתאימה בקשר ליום ההילולא יכולות 'להפריע' לרגש ההתקשרות. הלוא עינינו רואות את הרבי מעודד וממריץ את עדת החסידים ללכת לציון, לשלוח לשם מכתבים ושאלות, להתנהג במנהגי יום ההילולא. האם יש שוטה אחד שיטען כי כוונת הרבי היתה 'לקרר' חלילה את החסידים מהתקשרותם לאדמו"ר הריי"צ?! הרי ברור לכל ילד כי בהנהגה זו ביקש לחזק את רגש ההתקשרות ואת האמונה כי הריי"צ ממשיך להנהיג את עדת החסידים. מניין צצו אפוא אותם רעיונות כאילו הליכה בדרך זו סותרת את ההתקשרות לרבנו ומפריעה לאמונה בהמשך הנהגתו של הרבי, בשעה שהרבי סבור בדיוק להפך!?

עלינו להתנהג בדיוק באותה מתכונת קדושה שמלמדנו הרבי בשנת תש"י, הן בהנהגתו האישית והן ובפרט בשיחותיו ובאיגרותיו:

- לחזק את רגש ההתקשרות ולהאמין ש"לא עזב הרועה את צאן מרעיתו"¹⁰⁷.
- להתחזק בלימוד תורתו, שעל-ידה היא ההתקשרות האמיתית¹⁰⁸.
- להשתדל להיות מעת לעת על הציון הקדוש, אשר שם "הוא נמצא", ובה-בשעה לייקר את בית-הכנסת ובית-המדרש שלו, "ד' אמות של נשיא דורנו", ולבוא להתפלל וללמוד שם וכו', ולקבל את ההשפעות שקיימות שם.

107) לשון רבנו באגרות קודש כרך ג, עמ' רנה: "על כל אחד ואחד לחזק ההתקשרות שלו אליו, ע"פ הדרכים אשר הורנו במכתביו שיחותיו ואמרותיו, ביתר שאת ויתר עז, ולהתבונן ולקבוע במוחו ולבו אשר לא עזב ח"ו הרועה, הוא נשיאנו כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ, את צאן מרעיתו וגם עתה עומד הוא ומשמש בקודש להגן עליהם ולהשפיע להם את כל הנצרך להם בגשמיות ורוחניות".

108) תורת מנחם תש"י עמ' 126: "ההתקשרות היא על-ידי לימוד תורתו ושמירת התקנות וכו'. – הרבי לא אמר לו שיתקשר אליו על-ידי עיניי מופתים... אלא על-ידי לימוד תורתו". וראה אג"ק שם עמ' רמא.

- להוסיף לכתוב אליו כמקודם, לשלוח את המכתבים אל הציון הקדוש, ולהיות בטוחים ש"הוא ימצא את הדרך איך להשיב"¹⁰⁹.
- בדברים שבדפוס להתנהג בדיוק כפי שנהג הרבי ולכתוב את תארי הכבוד המתחייבים.
- לשמור את סדר ההנהגה שקבע הרבי בקשר ליום ההילולא.
- ולהקפיד על קיום כל הוראותיו ומילוי התקנות שתיקן, ובראשם – חיזוק האמונה והציפייה לביאת משיח-צדקנו, והכנת עצמנו והעולם כולו לגאולה האמיתית והשלמה.

הקיצוניות מעידה לאן פני השיטה כולה

יש מי שאינם מרחיקים לכת עד כדי שלילת המציאות, הכחשת ההסתלקות והחרמת הציון הקדוש, אבל הם קובעים לעצמם דרכים משלהם, כל אחד ואחד על-פי 'הרגשתו'. אחד הולך לציון אבל כותב 'שליטי'א'. שני לא כותב 'שליטי'א', אבל מתנגד לנהוג מנהגי יום ההילולא. שלישי מודה שיש לנהוג מנהגי יום ההילולא, אבל אינו מוכן לצייב בדברים שבדפוס את התואר המתחייב 'זי"ע' וכיוצא-בזה.

המשותף לכל הדעות הללו – שהן יוצרות דרכים חדשות, הבנויות על המצאות פרטיות. 'הרגשתו' ו'סברותיו' של כל אחד ואחד הופכים להיות מורי-דרכו, וכבר לא מרגישים חובה להיצמד להוראותיה הברורות של התורה ולהנהגותיהם של רבותינו נשיאינו. הסכנה שבדבר היא, שכאשר עוזבים את דרך המלך ומתחילים לקבוע דברים על-פי 'רגשות' ו'סברות אישיות' – אין גבול ברור שבו הדברים יעצרו.

אמנם הם מסתייגים מאותם קיצוניים ששוללים לגמרי את ההסתלקות ומחרימים את הציון הקדוש, אבל כדאי לזכור כי החריגים הקיצוניים הם המעידים לאן פניה של המגמה הזאת בכללותה. ובלשונו של הרבי¹¹⁰:

"זכמו בכל עניין, אם רצונך לעמוד על טיבה של איזו שיטה, תא חזי את ביטוייה הקיצוניים, ואף אם קיצוניותה נתקבלה רק על-ידי המיעוט שלכאורה אינו תופס מקום, אף-על-פי-כן יש בתופעה קיצונית להבליט הכיוון והמגמה של

(109) ראה אגרות קודש שם עמ' רנו: "אם יעמוד חזק בהתקשרותו אליו, מבלי ישים לב לפיתויי היצר, וישלח השאלה על ציון כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ – וועט דער רבי געפינען אַ וועג ווי עם צו ענטפערן [=ימצא הרבי דרך כיצד להשיב לו]".

(110) באיגרת מכ"ח אדר ראשון ה'תשי"ט. אגרות-קודש כרך חי, עמ' רלא.

השיטה, על כל פנים התוצאות האפשריות הכרוכות בה אם לא תעלה ארוכה בעוד מועד".

"זי"ע' – נוסח המסור ומקודש מדורי דורות"

כאן גם המקום להביע כאב עמוק על דעה שהשתרשה אצל כמה וכמה, כאילו ציון התואר 'זי"ע' אחר שמו של הרבי הוא דבר שאינו ראוי, או שמשמעותו כאילו שקעה שמשו חס-ושלום.

הרי עינינו הרואות את הרבי מתאמץ להחדיר בלב החסידים, לאחר הסתלקות כ"ק אדמו"ר הרי"צ, ש"לא שקעה שמשו", ושהוא מוסיף להנהיג את כלל ישראל, ובכל-זאת הקפיד לכתוב את התארים המתחייבים. מכאן שבעיני הרבי, אדרבה, לא זו בלבד שאין בכך פגיעה בהתקשרות, אלא זה הביטוי להתקשרות האמיתית וזה כבודו של הרבי.

די לנו לראות את הביטויים המופלאים שכותב הרבי בעניין תואר זה. באיגרת שבה הוא מזכיר את רבנו הזקן כותב הרבי¹¹¹:

"זיהי רצון שיקויים נוסח המסור ומקודש מדורי דורות בכגון דא, זכותו יגן עלינו, ויהיה זה מוגינה ומצלי".

באיגרת אחרת¹¹² מסביר הרבי בהרחבה את משמעות הביטוי זי"ע ומסכם:

"ועל-פי זה צריך לומר ד'זללה'ה' (=זכרונו לברכה לחיי העולם הבא) צריך לומר על כל צדיק (ע' ס"ח ס"י תתק"ף ובג"כ שם) – אבל זי"ע – הוא כשהמדובר בצדיקים מדריכי ישראל או מארי דאורייתא מלמדי תורה לרבים והמדבר לומר תורתם והולך בדרכיהם והוראותיהם שעליו נאמר לבניך אלו התלמידים".

לאמיתו של דבר, התואר 'זי"ע' קשור דווקא עם עניין החיים. כך מבאר כ"ק אדמו"ר הרי"צ¹¹³:

"וזהו יעקב אבינו לא מת אלא חי הוא... ולכן זכותו יגן עלינו, דזכות הוא מוהר העבודה המאירה לנו ולבנינו, וחי הוא לעולם".

(111) שם כרך יב עמ' רמ.

(112) שם כרך טז עמ' שסו. עיין שם.

(113) ספר המאמרים תרפ"ט עמ' 190. ושם מסיים ב'קיצור': "וזהו יעקב חי לעולם דזכותו יגן עלינו".

זוהי אפוא חובה¹¹⁴ וזכות לבקש, בשעה שמזכירים את הרבי, כי זכותו תגן עלינו. זה גם כבודו, ואנחנו, כחסידים ומקושרים, חייבים בכבודו יותר מכל אחד אחר.

(נזכור גם-כן, כי בכל בית-ישראל מקובל שכאשר מזכירים צדיק מוסיפים לו תארי כבוד. כשהציבור רואה שמתפרסמים דברים בדפוס ושמו של הרבי מוזכר שם בלי תארי הכבוד המתחייבים – זה היפך הכבוד. על-כן בכל פרסום שנועד לרבים, ובמיוחד לציבור שומרי תורה ומצוות, יש להקפיד להשתמש בתואר זי"ע, מצד דין כבוד רבו).

לסיכום: כשהרבי אמר על אדמו"ר הרי"צ לאחר הסתלקותו "שיהיה בריא", הסביר מיד שכוונתו ל'בריאות' רוחנית. התבטאויות אלה גם נאמרו במסגרת התוועדות ובהתרגשות גדולה, ובוודאי לא היו הוראה למעשה, וכפי שראינו כיצד נהג הרבי בפועל.

יא. למה לעסוק בזה?

יש השואלים, למה צריך בכלל לעסוק בסוגיה זו? וכי מה אכפת לנו שיש הטוענים כי "הרבי חי וקיים בגוף גשמי"? אולי אמונה זו אף נותנת להם חיות בהתקשרות לרבי ובעבודת ה'?

ההכרח ללבן את הדברים ולהבהיר את הטעות נובע מכמה וכמה טעמים:

א) היפך האמת. ראשית, ההשקפה הנ"ל היא פשוט שקר. תורתנו היא תורת אמת, וגם התקשרות לרבי צריכה להיות מבוססת על אדני-אמת. דומה הדבר למי שיאמר כי הדרך הנכונה להתקשרות עם הקב"ה היא על-ידי אמירת 'שמע ישראל' בלבד בלי הנחת תפילין, בטענה שעל-פי 'הרגשותי' דווקא כך יש לו יותר 'חיות'. ברור שלא היינו מוכנים להשלים עם מצב שבו אנשים טועים ומתעים אחריהם רבים, וממציאים השקפה שהיא היפך התורה והיפך האמת.

ב) ניתוק מהרבי. השקפה זו מתעטפת באצטלא של 'התקשרות', אבל בפועל היא מנתקת יהודים מקשר אמיתי עם הרבי. נוכחנו לעיל עד כמה ההליכה לציון הקדוש היא מרכיב מרכזי בהתקשרות, ועד כמה עורר הרבי את אני"ש והשלוחים לבוא בעצמם מפעם לפעם אל הציון ולהביא לשם את מקורביהם, וכן לשלוח לשם מכתבים

114) ראה התוועדות תשמ"ו כרך א, עמ' 572: "בנוגע לצדיק ונשיא שנמצא בעולם האמת' שכאשר מזכירים את שמו יש להוסיף 'נשמתו עדן', זכותו יגן עלינו, וכיו"ב". ובהמשך: "'הקורא רבו בשמו' ללא הוספת תואר – הרי זה ענין חמור".

ופ"נים. ואילו כאן, כשיש אפשרות ללכת לציון הקדוש ולהיות אצל הרבי, באים אנשים ומנתקים יהודים מצינור-החיים הזה עד כדי החרמה מוחלטת של הציון¹¹⁵.

ג) סכנה חינוכית. אמונה בה', בתורה, בדברי צדיקים – עומדת לעיתים תכופות לניסיון, בעיקר אצל בני הנעורים. הללו חייבים להיות משוכנעים שהדברים שבהם אנו מאמינים – הם אמת בלתי-מעוררת. כאשר משלבים בתוך ענייני האמונה החסידית הטהורה גם 'אמונה' כזאת, שהיא קודם-כול שטות וממילא היפך האמת, הרי ביום שנער צעיר יבין שבעצם הלעיטו אותו בדבר שקר, הוא עלול לחשוב שגם ענייני אמונה אחרים (אמיתיים) הם המצאות בעלמא ודמיונות-שווא ח"ו¹¹⁶.

ד) חילול השם. כולנו רואים איזה חילול השם וביזיון שם ליובאוויטש נגרם מההתבטאויות הנובעות מהשקפה זו, ששמה את הרבי ואת חסידות חב"ד ללעג ולקלס. (הלב נקרע מביזוי שמו הקדוש של רבנו על-ידי אישים נכבדים שונים, שבהזכירם את שמו מעל בימות שונות מוסיפים בחיך לגלגני שאינם יודעים אם לכבדו בתואר זי"ע או שליט"א. וד"ל).

ויתרה מזו: כאשר תולים השקפה זו בדברי קודשו של הרבי, ואומרים לאנשים ברחוב שהרבי עצמו אמר שהוא יחיה חיים נצחיים, ולכן חייבים לומר שהוא חי וקיים בגוף גשמי – הרי אם הם יאמינו שאכן כך אמר הרבי, מסקנתם עלולה להיות שונה לגמרי! בכך עושים רח"ל את הרבי בעיניהם לאומר חס-ושלום דברים שאינם נכונים.

ה) מניעת מחלוקת. ההשקפה הנ"ל יוצרת מחלוקת קשה בתוככי קהילות חב"ד, וזאת בשעה שאין לה שום בסיס ושום הצדקה (בשונה מכמה עניינים אחרים שבהם אולי יש מקום לדעות שונות).

115) עד היכן הדברים מגיעים אפשר היה לראות, למרבה הכאב, בכינוס תמימים שנערך בקיץ תשס"ג בכפר-חב"ד, מטעם קבוצה מסויימת. התפילות והסעודות נערכו באוהל שהוקם ברחבת בית-הכנסת 'בית-מנחם'. כדי לא להיכשל "חס ושלום" בשימוש במילה 'אוהל' הקפידו המארגנים לכנות את המקום 'מאהל'. הדבר היה לבדיחה משעשעת אצל רבים, אולם כאשר מתבוננים בזה – אוזחת בנו רעדה וצמרמורת. המקום הקדוש והיקר, שבו נמצא רבנו הקדוש, הפך בעיני כמה וכמה בדוגמת מקומות שאפילו אין מזכירים את שם רח"ל ורח"ל!

116) כאשר התרחשה הנחיתה הראשונה על הירח, הייתה קבוצה מסויימת ביהדות החרדית שראתה בזה סתירה לאמונה ש"השמים שמים לה'", וכן לתפילה שאומרים בקידוש לבנה "ואיני יכול לנגוע בד". המלמדים בתלמודי-התורה שם היו משננים לילדים מדי יום ביומו שלא להאמין לתמונות ולעיתונים, כי הכול שקר ואחיזת עיניים, זיוף ותרמית. אחד מאותם תלמידים, שהתקרב ברבות הימים ללימוד החסידות, סיפר, כי מכיוון שהיה ילד ירא-שמים, קיבל את הדברים בתמימות, ואכן האמין שהנחיתה על הירח לא הייתה ולא נבראה. כשהתבגר, הבין שאכן בני-האדם נחתו על הירח ושזו הייתה מציאות אמיתית, אלא שבמקביל גם הבין שהקושיות מהפסוקים ומנוסח התפילה אינן חזקות כל-כך, ושבבעצם אין מזה שום סתירה לאמונה. אולם אז התחילה להטרידו שאלה חדשה: אם הצליחו להכניס למוחם של ילדים שמציאות הנראית לעיני כול היא שקר ואחיזת עיניים, אולי יש דברים נוספים שאינם אמיתיים, אבל מלמדים אדוקים קבעו אותם במוחם של ילדים...

ו) **כבוד הרבנים**. השקפה זו עומדת בניגוד מוחלט לפסק-דינם של כל רבני ליובאוויטש, ברחבי העולם כולו¹¹⁷. המשך טיפוחה והפצתה של השקפה זו הוא פגיעה ברבנים, זלזול במעמדם, והפיכת כל בר-בי-רב דחד-יומא לבעל מעמד שווה (או אף יתר) לרבנים מורי-ההוראה.

בגלל כל הסיבות הנ"ל חשוב ללבן את העניין ולהבהירו בצורה הברורה ביותר.

לסיכום: אי-אפשר להשלים עם ניתוק יהודים מלבוא לציון הקדוש, שבו הרבי נמצא. אי-אפשר להשלים עם השרשת 'אמונה' שאינה אמיתית. אי-אפשר להשלים עם אמירות הגורמות חילול שמו של הרבי, כאילו הוא אמר ב'נבואה' שלא תהיה הסתלקות.

יב. הדרך הסלולה להתקשרות אמיתית

בסיום הדברים רוצים אנו ללמד זכות על הנאחזים בשיטה הנ"ל, שהדבר נובע מרצון עמוק להיות מקושרים לרבי, ולכן הם מנסים לחזק את עצמם באמירה ששום דבר לא קרה. הם מרגישים שהאמונה כי "הרבי חי וקיים בגוף גשמי כפשוטו ממש" מסייעת להם לחוש אותה התקשרות לרבי, כפי שהייתה לפני ההסתלקות.

וכמו-כן נשמעת מצידם טענה, שההליכה לציון הקדוש, כמו קיום מנהגי יום ההילולא ג' תמוז, קשים להם רגשית וגורמים להם בלבול, ולכן הם מעדיפים להימנע מזה ולהתבצר באמונה ש"לא קרה שום דבר".

אולם עליהם לזכור, שנוסף על חילול-השם שבדבר והמחלוקת ששיטה זו מביאה לתוך מחננו, הרי הדרך להתקשרות אמיתית היא אך ורק בדרכים הסלולות שסללו לנו רבותינו נשיאנו, ובעיקר על בסיס דפוס ההתקשרות שהראה לנו הרבי נשיא דורנו. אם יש קושי – צריך להתגבר עליו; אם דבר-מה יוצר בלבול – צריך להתמודד עמו ביושר ולהבהיר לעצמנו את הדברים. וגם אם נשארות קושיות ושאלות – עדיין האמונה חזקה ואיתנה דיה כדי שלא כל שאלה וקושיה תערער אותה חלילה.

117) וכפי שהתפרסם בקריאת רבני חב"ד מכל רחבי תבל, לקראת יום ההילולא הראשון, בשנת תשמ"ה, ועל-ידי ועד רבני חב"ד באה"ק באותו זמן. וכמו-כן היקול קורא' של רבני קהילות חב"ד שפורסם לקראת יום ההילולא תשס"ג.

להתאים את הרגשות למציאות האמיתית

חסידים מדורי-דורות יודעים שלפעמים דווקא רגשות עמוקים של התקשרות יוצרים קשיים בשעה שנדרשת התאמה למציאות חדשה. ידועים סיפורים על חסידים מקושרים בלב ונפש שהתקשו אחרי הסתלקותו של רבם להעביר את התקשרותם לממלא-מקומו.

מה היינו משיבים לחסיד מסוג כזה, שהיה טוען בשנת תשי"י-תשי"א שאינו יכול להתקשר לרבי, בגלל שהוא חש שהדבר פוגע ברגש ההתקשרות שלו לאדמו"ר הריי"צ? ברור שהיינו מנסים לשכנעו שהואיל והקב"ה יצר מציאות חדשה, של הסתלקות אדמו"ר הריי"צ ועלייתו לנשיאות של הרבי, הרי עליו להתאים את רגשותיו למציאות ולא להתקע עם רגשות נעלים ככל שיהיו, בשעה שנדרשת ממנו עבודה אחרת.

זה **משל דוגמה** לעובדה שאפילו רגשות התקשרות אמיתיים עלולים להוות לפעמים הפרעה, וצריך להתאים את הרגשות להנהגה המתאימה והנכונה בזמן זה, ולא ללכת אחר הרגשות-הלב בלבד, כי מהן אפשר לבוא לידי טעות.

ראוי גם לזכור, כי כחסידי חב"ד הננו אמונים על היסודות שהנחילנו רבותינו נשיאינו, ובראשם בספר התניא, שרגשות בעבודת ה' צריכים להיות אמיתיים ופנימיים ולא כאלו הבנויים על דמיונות. כ"ק אדמו"ר הזקן אומר בתניא¹¹⁸ שאם האדם אינו מתבונן כדרוש, "לא יוליד בנפשו יראה ואהבת אמיתית כי-אם דמיונות שווא". ולכאורה, מה אכפת לנו שאלה רק "דמיונות שווא", והרי בפועל הם נותנים לאותו אדם חיות בעבודת ה'! אלא שכאשר הרגשות אינם אמיתיים, נזקם מרובה מתועלתם.

התקשרות לרבי בכלל היא עניין רציני מכדי להשתיתו על רגשות אישיים או על דמיונות. על-אחת-כמה-וכמה בחסידות חב"ד, שתובעת 'פנימיות', ומעולם לא התפעלה מהתלהבות שמקורה אינו אמיתי ופנימי, גם אם לשעה קלה נראה שהיא מביאה תועלת. כמו-כן יש לזכור שכאשר הרגשות והדמיונות נעשים המצפן שמנחה את האדם, אי-אפשר לדעת היכן זה ייגמר.

ללכת יחדיו בדרך הסלולה

יש לנו דרך ישרה וסלולה להתקשרות לרבי, דרך שהיא אמיתית על-פי תורה, שהיא מבוססת על אדני-אמת של רבותינו נשיאינו, שיש לנו דוגמה חיה מופלאה למימושה על-ידי הרבי נשיא דורנו. זו הדרך שבה על כולנו ללכת כדי לחזק את רגשות

(118) סוף פרק ג.

ההתקשרות לרבי ואת האמונה האיתנה שהוא נשיא דורנו והוא מוסיף להנהיג את כלל-ישראל ואת עדת החסידים ממש כמקודם, ואדרבה, "יתיר מבחיוהי", עד ביאת משיח-צדקנו בקרוב ממש.

ובפרט שכולנו חשים ומאמינים כי התקופה הנוכחית היא בבחינת "ברגע קטון עזבתיך"¹¹⁹, והיא מציאות זמנית שתסתיים תיכף ומיד ממש. ודאי שהרבי לא יניח את צאן מרעיתו זמן רב במצב כזה. בטוחים אנו כי בקרוב ממש נזכה להתראות שוב עם הרבי, בגאולה האמיתית והשלמה, ולראותו "מלך ביופיו" בתכלית הגילוי, יחד עם "כל רבותינו נשיאינו, וכל צדיקי ונשיאי ישראל, ומשה ואהרון עמהם"¹²⁰.

אדרבה, את כל האנרגיות שבנו נשקיע בכיוון אחד – שאכן כולנו יחד, כאיש אחד בלב אחד, נחיה עם הרבי, ושהרבי 'יחיה' בכל רמ"ח איברינו ושס"ה גידינו. שהתנהגותנו היום-יומית תתאים למצב שבו הרבי 'חי וקיים', ובעוד רגע קט נזכה לראותו בעיני בשר.

הבה נלך בדרך זו, מתוך אחדות הלבבות, ואזי נזכה בקרוב ממש "להתראות עם הרבי כאן למטה בגוף גשמי, למטרה מעשרה טפחים, והוא יגאלנו"¹²¹.

לסיכום: את כל האנרגיות שבנו עלינו להשקיע בכיוון אחד – שאכן כולנו יחד, כאיש אחד בלב אחד, נחיה עם הרבי, ושהרבי 'יחיה' בכל רמ"ח איברינו ושס"ה גידינו.

(119) ישעיה נד, ז.

(120) לשונו הקי' של רבנו בשיחת ש"פ תז"מ תנש"א. ספר השיחות תנש"א כרך ב, עמ' 502.

(121) לשונו הקי' של רבנו בסיום המאמר הראשון שלו, "באתי לגני" תשי"א. ספר המאמרים מלוקט (במהדורה החדשה) כרך כסלו-שבט, עמ' רעא.

קונטרס זה נדפס על-ידי

הו"ח אי"א ר' **יעקב יהודה ערן**
וזוג' מרת **לאה נעמי** ומשפחתם שיחיו

אוסטפלד

טורונטו, קנדה

לעילוי נשמת:

זקנו

הרה"ח ר' **אברהם** ב"ר **ישראל** ע"ה

ידיד נאמן לבית ויזניץ ובפרט להאחים הקדושים

בעל **דמשק אליעזר** ובעל **אמרי חיים** זצוק"ל

נפטר בי"א אלול תשל"ה

ומ"כ בחלקת הרבנים בקירוב למקום מנוחת הדמשק אליעזר זצוק"ל

זקנתו

האשה הצנועה מרת **אלטע פייגא** בת ר' **יוסף שמעון** ע"ה

נפטרה בשם טוב בשושן-פורים תשנ"ו

ואביו

"הולך תמים ופועל צדק ודובר אמת בלבבו"

ר' **יוסף** ב"ר **אברהם** ע"ה

נפטר בד' תשרי – צום גדליה נדחה – תשנ"ח

ת.נ.צ.ב.ה.

קונטרס זה נדפס לע"נ

האשה החשובה מרת **רחל לאה** ע"ה

בת ר' **משה אליקים**

בריעה

נלב"ע י"ב תמוז תשס"ב

ת.נ.צ.ב.ה.

נדפס ע"י בני משפחתה

טורונטו, קנדה